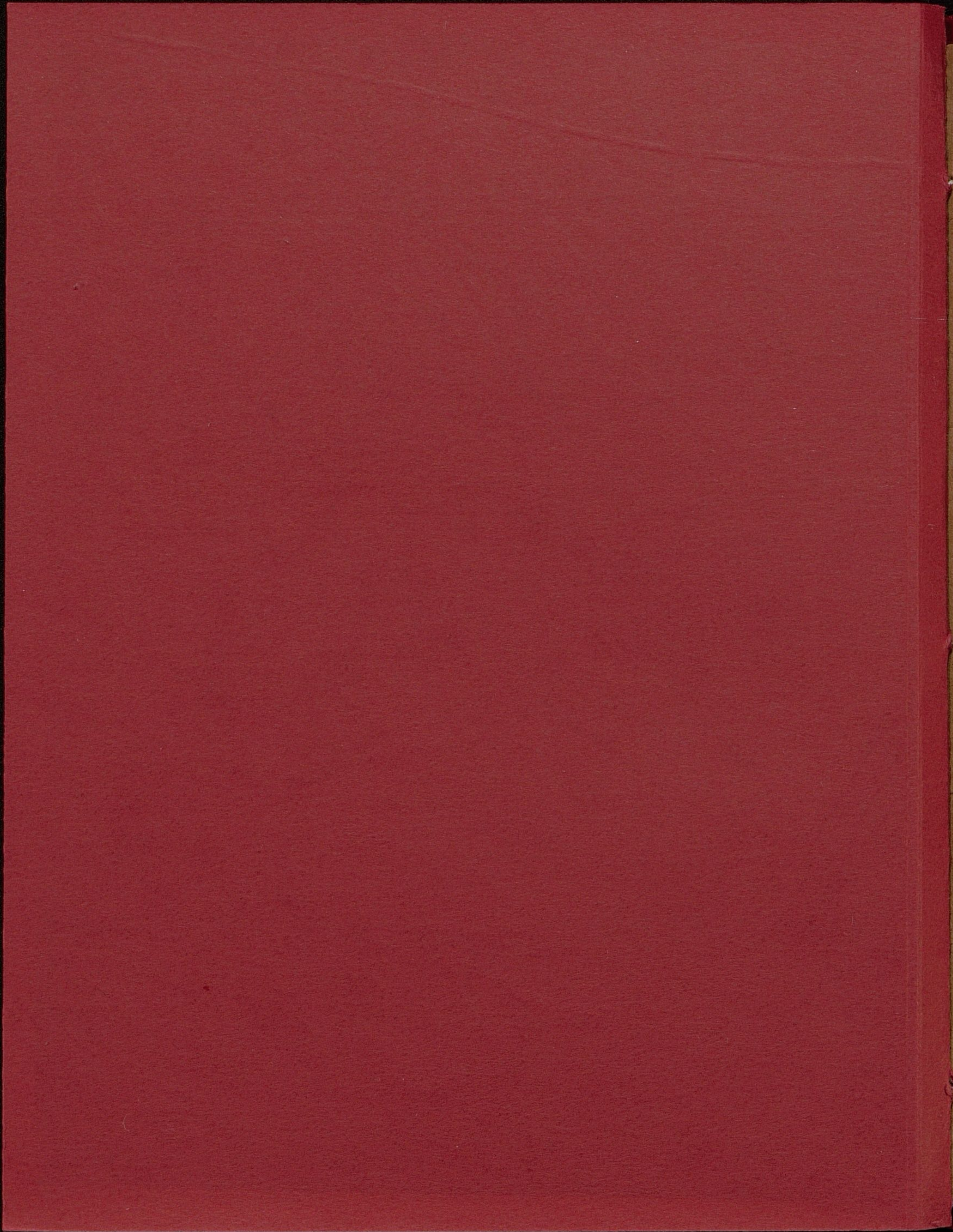

05

A

1748

Disputatio Theologica
De
HÆRETICIS, ET
QVOMODO SINT
COERCENDI.

*Publicè proposita in Academia
Witebergensi*

à

FRIDERICO BALDUINO
SS. Theol. Doctore & Profes-
sore publico, Ecclesie P. & S.

Respondente

M. NICOLAO ALBANO
Rudolphopolitano,

a. d. 29. Ianuar. horis & loco scilicet.

W I T E B E R G Æ

Typis Craonianis per Johan. Gorman.
Anno 1608.

T H E S E S,
De Hæreticis & quomodo
sint coercendi.

I.

Rop^orium Antichristi munus est, non tantum veneno^s doctrine animas hominum occidere, verum etiam con^{tr}adicens sibi tanquam hæreticos diffamare, & ad^{ro}gum atq; triremes condemnare: imitatur enim opera patris sui, quem spiritum mendacii & homicidii appellavit Christus Salvator noster, Ioh. 8, 44.

2. Hinc Sulpitius Severus historie sacre conditor, aperte scribit Antichristi hanc futuram notam, persecutiones exercere. Nam lib. 2. historie sacre ominatur persecutionem Ecclesie nullam fore, nisi eam, quam sub fine seculi Antichristus exercebit.

3. De Antichristi persona, moribus, doctrina, potestate, regno, quid sentiant Papicole, hoc est, isti homines, qui ubera Antichristi sugunt, & ut dilectissimi filij in sinu ejus foventur, alibi vidimus: nunc opera pretium nos facturos judicamus, si in illud Antichristi jus, quod habere sibi videtur in eos, quos odioso hæreticorum titulo persequitur, ex scriptura non nihil inquiramus.

4. Ita verò comparata est hæc controversia, ut non tantum quaestio sit de iis, quos Romana Synagoga proclamavit hæreticos, quorum potissima pars ut genuini Christi Apostolorumq; discipuli non tantum malè audire, sed & mala pati propter Christum, didicerunt: Sed de omnibus omnino, qui non ex Cardinalitii Senatus consulto, nec ex Romana plebiscito, sed ex verbi divinitus patefacti decreto hæretici fuere aestimati.

5. De his igitur queritur: Utrum, quatenus sunt hæretici, à Magistratu ultimo, eoq; capitali supplicio, affiendi sint? in qua
quidem

05 A 1748

quidem questione, ut in plerisque aliis, Pontificiis adfirmativam
ταὐτὰ μὲν ἀμφοῖν amplectentibus stilo & pilo suam addicunt operam
Sacramentarii, qui non modo scriptis sed ipso facto suum cum
Romana cohorte hac in parte consensum jampridem comproba-
runt.

6. Extant enim in publico Calvini, Bullingeri, Beza & alio-
rum hujus farinae scripta, quibus hæreticorum eadem non modo
approbant, sed & Magistratui suadent: nota etiam sunt suppli-
cia de Pontificiis in Gallia & Flandria sumpta, ita ut ferè dubi-
tem, an non nimis verè scripserit Bellarminus lib. 3. de Roman.
Pontif. capit. 7. inquisitionem hæreticorum Papisticam apud
Calvinianos non persecutionem, sed bellum civile potius appella-
ri posse; si quidem juxta Augustini doctrinam epist. 80. ad Hesych.
in persecutione Antichristi solis Ecclesie filii futura sit tribula-
tio, non autem eorum persecutoribus.

7. Non igitur cum Antichristi solum satellitibus nobis de hac
questione controversia est: sed & cum aliis quibusdam, qui ali-
as in acie contra Antichristum primi esse volunt; contra quos
incipiti verbi divini gladio pugnare maximopere prodest, par-
tim ad Ecclesie Christi dignitatem, partim etiam ad veram Ma-
gistratus Christiani auctoritatem adserendam.

7. Ut autem ordine progrediamur, hæc tria distinctis capiti-
bus pertractabimus, 1. qui sint illi hæretici, de quibus nobis sermo
est. 2. Vtrum à Magistratu sint puniendi. 3. & deniq; de modo,
quomodo coherceri queant, pauca subjiciemus: ita enim fore spe-
ramus, ut neque innocentes gravare, neque hæreticis patrocinari,
neque etiam Magistratus auctoritatem imminuere videamur.

C A P. I. Quid sint Hæretici?

9. Primam questionem quod attinet, rectè omninò sensit D.
Augustinus in epist. ad Quodvultdeum tom. 6. fol. 6. difficile
esse

A 2

esse

esse definire, quid sit hereticus: quanto verò difficilius hoc est, eò magis temerarii sunt Romanenses alastores, qui audito saltem nomine heretici, sub isto pretextu quemlibet ad flammam & tormenta rapiunt.

10. Sunt qui nimis generaliter hereticum eum esse dicunt, qui ritè admonitus non obtemperat: atq; his heretici iidem sunt cum pertinacibus: sed rectè obicitur ita sentientibus, hac ratione regiones atq; civitates integras, imò singulas familias hereticorum plenas esse; ubiq; enim reperiuntur, qui non obtemperant: inobediencia igitur non facit hereticum.

11. Sunt, qui pertinaces in moribus, ut avaros, scurras, ebriosos, luxuriosos etiam inter hereticos, per magnam ἀνομολογία vocabuli, referunt: pertinaces autem in doctrina rebusq; spiritualibus propriè hereticos appellant. Verùm nulla in moribus est heresis, licet in heresi plerunq; concurrant vitia morũ, ut ambitio, ira, invidia, &c. ideò delinquentes in moribus facinorosi nominantur, non heretici, neq; propriè, neq; impropiè.

12. Vulgò in Papatu pro hereticis habentur, & ut heretici ad rogum abripiuntur, quotquot Ecclesiastica constitutioni à Papa sine verbo introducta, obtemperare detrectant, ut qui vescuntur carnibus die prohibito, qui Missam audire nolunt, qui S. Biblia legunt sermone præsertim vernaculo, cum rasi & uncti non sint, cujuscunq; aliis sint conditionis homines, docti vel indocti, firmi vel infirmi. Sed violatio constitutionis humanæ, quæ non est contra Dei verbum, inobedientem quidem facere potest, non autem hereticum; quod si constitutio verbo quoque est contraria, ne inobedientem quidem: Oportet enim Deo plus obedire, quàm hominibus, Act. 5, 29.

13. Sunt etiam, qui quoscunq; religionis Christianæ adversarios hereticos appellant, sive sint extra Ecclesiam, sive in ea. Sed hereticus dici non potest, qui extra Ecclesiam vivit, quales sunt hodierni Iudæi & Turcæ, & omnes, qui Christi nomen non agnoscunt.

agnoscunt: hi enim infideles potius dicendi sunt, quàm heretici: quemadmodum Augustinus eos, qui Christiana fidei contradicunt, in duas classes distinguit: aut enim omninò (inquit) à Christi nomine alieni sunt aut heretici, in Enchirid. ad Laur. cap. 4. alienos illos alibi paganos vocat, qui sunt extranei & foris à nobis; alii non, ut heretici, lib. 1. contra Crescon. cap. 10. & 11. plane ut Apostolus Paulus distinguit inter eos, qui foris sunt, & cives Ecclesie, 1. Cor. 5, 12.

14. Itaq; heretici in Ecclesia visibili reperiuntur, quia per initiationis sacramentum in eam recepti, quemadmodum in Ecclesia Corinthiorum erant, qui resurrectionem mortuorum in dubium vocabant, & circa negotium Sacros. cœnæ abusus quosdam invehant: unde & Apostolus ad Corinthios scripsit, quòd inter ipsos hæreses esse oporteat, nimirum propter Sathanae malitiam, & hominum lasciviam 1. Cor. 11, 19. Et de Antichristo homine omnium hereticissimo scriptum est, quòd sessurus sit in templo Dei, id est, in Ecclesia. 2. Thessal. 2, 4. Et ad Ephesios dicit Apostolus Act. 20, 13. Ex vobis ipsis surgent viri loquentes perversa: ut nihil dicam, quòd Deus passim populum Hebræorum, quantumvis impium & idololatricum nihilominus appellat suum populum. Esa. 1, 3. Jerem. 2, 11.

15. Quod etsi communiter negant & magnis viribus oppugnant Pontificii, est tamen inter illos non contemnerda nota scriptor Alphonsus de Castro, qui lubens in hanc nostram descendit sententiam, imò plus quàm par erat, concedit his verbis libro 2 de justa heret. punitione. cap. 24. Ego quidem fateor, & meo quidem iudicio negari non potest, hereticum esse partem Ecclesie, & membrum illius, & non esse omninò ab illa separatum: quia etsi fidem non habeat; habet tamen characterem baptismalem, quo durante semper erit membrum Ecclesie.

16. Plus, inquam, quàm par est, concedit: hereticos enim non tantum partem, sed & membra Ecclesiæ esse scribit. De parte enim concesserim, de membris non item: Sunt enim heretici membra Satane: Sicut orthodoxi sunt interdum partes Ecclesiæ falsæ, in qua vivunt, non autem membra: Sunt enim membra Christi. Sufficit tamen ipsum negare non posse, hereticum in Ecclesiâ esse.

17. Heretici igitur sunt, qui errant circa fidem Christianam in Ecclesiâ; non autem omnes errantes sunt heretici: error enim latius patet, quàm hæresis. Velut Augustinus loquitur præfat. libri de hæres. non omnis error hæresis est, quamvis omnis hæresis, quæ in vitio ponitur, nisi errore aliquo hæresis esse non potest.

18. Reperiuntur enim inter Ecclesiæ doctores, qui in interpretandis scripturis à vero sensu aberrant, quos inter hereticos referre non possumus: quia donum prophetiæ non datum est omnibus; Sed divisiones donorum sunt, idem autem spiritus: alii datur prophetia: alii Spirituû discretio, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum 1. Cor. 12, 10. ideo spiritus Prophetarum prophetis subjecti esse jubentur, 1. Cor. 14, 32.

19. Sunt alii, qui ex simplicitate errant ab aliis decepti, vel in errore nati, sine ulla malitia aut blasphemia, quiq; adhuc audiunt meliora docentes, neq; errorem suum propagare audent: hi nõ heretici, sed seducti aut credentes hereticis appellari possunt, quod discrimen à nostris olim edoctus heretica pravitatis inquisitores nunc nuper docuit novitius aulae Romanae adulator & Ecclesiæ malignantium hyperaspistes in suo hypobolimeo.

20. Hos Augustinus à crimine hæreseos absolvit epist. 162. his verbis: qui sententiam suam quamvis falsam atque perverſam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia præsumtionis suæ pepererunt, sed à se ductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint, nequaquam sunt inter hereticos deputandi.

Sunt

21. Sunt præterea, qui errore suo non impingunt in fundamentum articulorum fidei, sed fundamento (quod est Christus cum omni suo merito) illibat o retento, superædificant fœnum & stipulam; quorum opera fidemq; tandem ignis tentationum probat, ut Paulus 1. Cor. 3. loquitur; qualis erat error Apostolorum de regno Christi in hoc mundo: error Cypriani de re baptisandis iis, qui baptisati erant ab hæreticis: hos verò in catalogũ hæreticorũ referre religio est; hæretici enim aliud fundamentũ extra Christum querunt: hi verò fundamento vero opinionum suarum stipulas superimponunt; Idcirco D. Augustinus de seipso dicit: Errare possum, hæreticus non ero, de quibus plura vide apud Lutherum nostrum libro de conciliis, Tom. 7. Ienens. German. fol. 232. b.

22. Sunt deniq; qui scandala turbasq; excitant in Ecclesia, qui tamen in fide non errant, quales erant olim in Corinthiaca Ecclesia, quorum aliqui Cepha, aliqui Apollo, aliqui Pauli auctoritatem iactabant; hi etiam non dicendi sunt hæretici, sed schismatici, quanquam schisma, si invaluerit, in hæresin de generare possit. Vnde Augustinus hæresin in veteratum schisma nominat, lib. 2. contra Crescon: Grammat. cap. 7.

23. Aliàs oportet discrimẽ relinqui inter hæreticũ & schismaticum, quod eleganter indicavit Augustinus lib. de fide & symbolo cap. 10. Hæretici de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant, schismatici autem discissionibus iniquis à fraternâ caritate dissiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus.

24. Cùm ergo constet, quis pro hæretico habendus non sit: jam inquirendum restat, quid sit hæreticus, ubi fundamenti loco sciendum est, nos hæresin querere non in sola voluntate; aliàs crimen hoc tam atrox scelus potius esset, quàm hæresis: sed in intellectu & voluntate hominis; nam error in hæresi ad intellectũ, pertinacia ad voluntatem pertinet: non in rebus humanis, sed divinis; aliàs Ethnicis etiam commune esset extra Ecclesiam: hæreticum autem in Ecclesia reperiri diximus: non in occulto, sed aperto;

aperto; aliàs fieret hyprocrisis: non deniq; in infirmitate, sed pertinacia; aliàs sanctis etiam impingeretur hæreseos nota, quia absq; infirmitate non sunt, Prov. 24. Psal. 32. Iac. 3. Sed hæresem dicimus esse sententiam humano sensu electam, scriptura sacra contrariam, fundamentum fidei convellentem, palàm in Ecclesia edoctam, & pertinaciter defensam.

25. Hereticum autem definimus, quod sit persona, intra gremium Ecclesie, qua articulum aliquem in fundamento fidei pertinaciter impugnat, dissensiones ac offendicula in Ecclesia parit, & in opinione sua, quantumvis sæpius monita, nihilominus contumaciter & malitiosè perseverat.

26. Hinc quinque oriuntur heretici *ἑρῆμῆ*. 1. ut error hæretici sit de causa religionis. 2. ut error directè in ipsam fidei substantiam seu fundamentum impingat, sive noviter introductus sive ab alio edoctus sit. 3. ut sit error malitiosus. 4. ut Ecclesie unitatem periculoso scandalo scindat. 5. ut aliquoties reprehensus hæreticus nihilominus errorem obstinatè & pertinaciter defendere pergat.

27. Primum requisitum ab hæreseos crimine absolvit delinquentes in moribus, qui quidem mortaliter peccant, excutientes fidem & Spiritum sanctum, nondum autem sunt heretici, quia contra fidei doctrinam nihil moliuntur; hæreticos autem describit Apostolus, quod contra doctrinam dissensiones & offendicula faciant. Rom. 16, 17. & quod à veritate aberrant. 2. Tim. 12, 18.

28. Secundum requisitum absolvit eos, qui in unitate fidei persistentes in circumstantiis quibusdam fidei suis opinionibus privatim indulgent, & à veritate aberrant, quales erant Apostoli ante resurrectionem Christi, quos in multis errasse nemo inficias iverit, hæreticos fuisse nemo dixerit.

29. Tertium liberat à suspitione hæreseos infirmos, qui ab aliis seducti falsam doctrinam putant esse veram, quam etiam pro virili defendunt, magno quidem zelo, interdum etiam ad mortem usq;, sed *ἡλῶ* prorsus *ἢ ἡλῶ*, quiq; non est καὶ ἐπίγνωσις, sed

ex

ex vana persuasione ortus, ac proinde diligenti informatione emendari potest, quam si non admittunt, paulatim in hereticos, degenerant: heretici autem malitiosè peccant; vel quia errorem fateri turpe putant, vel quia auctoritatem & alia commoda perdere molestum est.

30. Quartum ex societate hereticorum excludit eos, qui privatas de fide habent opiniones, quibus ipsi quidem privato cum periculo indulgent, publice tamen scandalum nemini præbent, quò referre potes Gamalielem illum Act. 5. & multos hodie politicos. Tales periculosè errare certum est, hæresin autem facere nemo sanus adfirmaverit: de hereticis enim scriptum est, quod seducant ipsi alios, 2. Tim. 3, 13. quod inducant sectas exitiales, 2. Pet. 2, 1. quod non tantum ipsi à veritate excidant, sed & aliorum fidem subvertant. 2. Tim. 2, 18.

31. Quintum deniq; separat ab hereticorum consortio eos, qui quidè ad tempus pravus opinionibus imbuti sunt, sed tandem Deo dant gloriam, & moniti claritate lucis cœlestis omnes errorum tenebras dispellunt, hæresi valedicunt, & ad gremium veræ Ecclesiæ redeunt: tales enim D. Augustinus non tam hereticos, quam errantes nominare voluit lib. 3. de baptis. cap. 19. cum vera enim hæresi pertinacia semper conjuncta est.

32. Ex his omnibus patescit, 1. non unum vel alterum duntaxat *αἱρετικὸν*, sed omnia junctim sumpta verum constituere Hereticum. 2. Cum de perseverantia in errore loquimur, proprie sermonem esse de hæresiarchis seu pravæ sectarum autoribus, ex quibus ullum in viam revocatum esse vix doceri potest: licet discipuli, ab ipsis seducti, interdum, Deo largiente virtutem, conversi fuerint.

33. Sunt autem heretici, prout jam descripti sunt, in duplici differentia. Quidam enim opinionem contra Dei verbum vel à se excogitatam, vel ab aliis haustam, quacunq; de causa docent, vel honore & ambitione ducti, vel inveteratâ errandi consuetudine moti, attamen vel tandem sæpius moniti & meliora edocti, errorem, in quo etiam diu perstiterunt, deponunt.

B

34. Ali

34. Alii pertinaciter in errore persistunt, licet convicti sint, & errorem scriptura contrarium esse audiant & intelligant; ipsi tamen neminem audiunt, quam seipsum, factiones in Ecclesia vel ipsi movent, vel motas ab aliis fovent: de quibus Apostolus Paulus scribit; quod sint proprio suo iudicio condemnati Tit. 3, quod habeant cauteriatam conscientiam, 1. Tim. 4, 2. quodque repulsa conscientia] naufragium faciant 1. Tim. 1, 19.

35. Illos in priore classe definit Augustinus lib. de util. credendi cap. 1. quod sint, qui alicujus temporalis commodi & maximè gloriæ & principatus sui gratia falsas ac novas gignunt opiniones vel sequuntur. Hos ita describit lib. 18. de civ. Dei cap. 51. Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquid pravumque sapiunt, si correpti ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter suaque pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare pergunt, hæretici sunt, & foras exeuntes habeantur in exercentibus inimicis.

Minus Celsus 36. Contra hanc sententiam de hæreticis malitiosè, nonnullis etiam contra conscientiam in hæresi perseverantibus, objiciunt de her. non interf. sect. s aliqui: omnem hæreticum duntaxat ex persuasione aliqua errare, ut p. 9. & 10. quia nimirum rectè sese opinari firmiter credit; & quia mentis oculis captus falsoque iudicio imbutus, Ecclesiam cui contradicit, non Dei Ecclesiam, sed Satanae synagogam esse opinatur.

37. Primum enim dicunt, quòd si quis hæreticorum contra veritatem à se cognitam peccaret, crimen illud non propriè hæresin, sed peccatum in Spiritum sanctum appellandum esse, ut ex locis Hebr. 6, v. 4. & 10. v. 26. constat: ac proinde talem hominem non habere locum pœnitentiæ, neque pro ipso amplius orandum esse, Iohanne teste 1. Iohan. 5, 16. pro hæretico autem non tantum orare jubet Apostolus, sed & amanter vult ipsum instrui, & patienter ferri, si fortè Deus det ei pœnitentiã, ut è diaboli laqueis evadat, à quo captivus tenebatur. 2. Tim. 2, 26.

38. 11. Illud Apostoli, αὐτοκατάκριτος esse, ita interpretantur, quod peccando sua sibi condemnationis autores sint hæretici, ut-
pote:

pote qui in recta doctrina sibi deligenda recte judicasse autu-
ment, cum falsam elegerint, proprio iudicio decepti in eam da-
mnationem inciderint, quam miseri sibiipsis paraverint im-
prudentes, in qua etiam persistere velint, ac proinde vitandi tan-
quam morbi sui, quem non agnoscunt, medicinam omnem respu-
entes.

39. III. Quod si αὐτοὺς ἀγίτους esse idem esset, ac contra con-
scientiam peccare, ac proinde huiusmodi hominem relinquendum
esse; dicunt, Apostolum sibiipsum esse contrarium: qui alibi scribat,
heretico parci debere eum quod luci divina gratia, si unquam ab ea
illustrari queat, commendandum esse.

40. Hæc Mitiones illi; qui parum abest, quin hæresin in Φά-
ρασα quoddam, aut somnium; hereticum autem in spectrum
aut exanime transforment. Ad quæ singula pauca responden-
da sunt: nihil enim sententiæ nostræ officunt, si accuratè exami-
nentur.

41. Ad primum igitur respondeo per concessionem. Duobus
enim modis peccatum in Spiritum sanctum committi potest. 1,
quando tota Evangelii doctrina abnegatur & impugnatur con-
tra conscientiam, 2. quando pars una vel altera doctrina ortho-
doxæ semel agnitæ oppugnatur & contumelia afficitur à scienti-
bus, quod hodie nonnulli faciunt inter hæreticos imprimis hæres-
iarchæ. Et hoc ulterius probari potest.

42. Nam qui contra conscientiam errores suos pertinaciter de-
fendunt, peccati huius gravissimi rei peraguntur duobus no-
minibus. 1. enim dum falsitatem defendunt, veritatem impu-
gnant, & falsitatis totam ei inurunt: quæ contumelia
vergit in Spiritum sanctum veritatis autorem. 2. scientes ad-
scribunt Satanae eam doctrinam, de qua convicti sunt, quod à
Dei Spiritu revelata sit: econtra verò falsitatem & errorem,
quem norunt à diabolo esse, non dubitant tanquam verum sub
Spiritus sancti nomine vendicare, contra testimonium proprii sui
cordis.

43. Neq̄ verò sublevare eos quidquam potest coram Deo, quod aliquas partes religionis puras retinent. Sicut enim qui in unum præceptum decalogi impingit, sit omnium reus: Sic etiam qui errorem convictus retinet, & contra conscientiam ad Spiritum sanctum autorem transfert, doctrinamq̄ sanam diabolo adscribit, quam novit à Spiritu sancto patefactam: is jam totam doctrinam Christianam sibi inutilem reddidit, præsertim cum aliis in casibus multò levioribus paululum fermenti totam consersionem fermentet.

44. Et si etiam nemo potest secreta conscientia excutere, & de occultis hæreticorum judicare, num verè convicti sint, & contra proprii cordis testimonium doctrinam falsam defendere pergant; attamen hoc ita se habere, colligere possumus, ex præeunte una vel altera admonitione, quam requirit Apostolus Tit. 3. qua vincantur ita, ut nihil respondere possint, quod vel speciem veritatis habeat, quin ea etiam species & larva dogmatis hæretici detracta sit: quod in primis in crassioribus nonnullorum hæreticorum erroribus patet ad oculum.

45. Accedit in his plerunq̄ semper indurationis malum, cuius inditia satis luculenta, 1. τὸ ἀρρωστὸν τῆς καρδίας, quando nullo planè sensu ducuntur comminationum divinarum 2. ἀπαλυσία, quando nullū amplius dolorem vulneratæ conscientie sentiunt. 3. πνεῦμα κατανήψεως quando partim odio exardescunt erga benemones, partim etiam conflictus patiuntur cogitationum mutuò sese accusantium & defendentium. 4. Sunt διεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ut vocantur, 1. Tim. 6, 5. & 2. Tim. 3, 8. hoc est, justo Dei, iudicio omnem iudicandi & intelligendi facultatē amiserunt; excacati prorsus, ut licet millies refutati ad oculum, eandem tamen Θεοῦ Φυλάττω, crambenq̄ sæpius recoctam reponere impudenter pergant: quam ob causam non immeritò, ut homines à Deo rejecti in reprobumq̄ sensum traditi cavendi sunt.

46. Quòd autem Apostolus informare jubet & patienter ferre hæreticos, si fortè eis Deus det pœnitentiam, loquitur ibi de
ἀντι.

1. Tim. 1.

ἀντιἀγριθεύεις, de contradicentibus, qui, nondum perspecta veritatis luce, mentis suae opiniones opponunt sanae doctrinae, hi erudiendi sunt utiq; & pro ipsorum conversione orandum: quod si verò satis superq; manifestata fuerit veritas, ipsi verò non modò non opponere desinant, sed insuper maledicere incipiant, tunc dicit Apostolus: SCITO hujusmodi subversos esse: nam certissima nota est animi pertinacis, & in reprobum sensum traditi, qui ubi locum obtinuerit, ibi & preces & informatio omnis irrita est, & poenitentia seria desperata: ideo orandum potius, ut Deus à profanis & absurdis istis hominibus Ecclesiam suam liberet, eodem docente, 2. Thessal. 3, 2.

47. Ad secundum respondeo per inficiationem. Si enim haereticus proprio judicio deceptus tantum esset, utiq; non vitandus, sed potius adsumendus esset, tanquã ex imbecillitate errans, & ex errorũ labyrintho in viã veritatis reducendus, juxta illud Rom. 17, infirmũ in fide adsumite: jam verò ἀγριθεύειν ut are & rejicere proorsus cum jubet Apostolus tanquam hominem in reprobum sensum traditum, & malitiosè impium, in quo oleum & opera sit peritura, 2. rationem addit, cur sit vitandus & rejiciendus, ὅτι ἐξέσπαλαι, quia totus eversus recalcitrat & resistit recta docenti id quod sanè non infirmi aut depravati judicii hominis sed refractarii & malitiosi est descriptio.

48. Ad tertium deniq; respondeo per distinctionem. Sicubi enim Apostolus aliquibus parcendum esse docet, eosq; divina gratia commendari jubet, non de haereticis sed de errantibus loquitur, qui dociles sunt nec meliora docenti pertinaciter resistunt, quando autè rejiciendos aliquos suadet: de haereticis recalcitrantibus, & pertinacibus, agit, quemadmodum ex collatione locorũ modò laudatorum, 2. Tim. 2, 25. Tit. 3, 10. colligere promptum est.

CAP. II.

Utrum hæretici à Magistratu politico sint
cohercendi?

49. His ita constitutis, progredimur ad secundum propositi nostri caput, ubi queritur, numquid ejusmodi hæretici pertinaces

ac praefracti nomen Dei blasphemantes, ac in Ecclesia factiones molientes, à Magistratu politico cohercendi sint?

50. Ubi sane non desunt non dicam inter Anabaptistas, qui Magistratus jura prorsus tollunt, sed & inter eos, qui melioris nota videri volunt Christiani, qui hereticorum punitionem ad Magistratum prorsus non pertinere pugnant, Ecclesiam saltem autoritatem in hereticos animadvertendi à Christo accepisse contendunt.

51. Verum res est expedita, si fundamenti loco ponamus ista quatuor: 1. Magistratum esse Dei vicarium in terris, juxta illud: Ego dixi vos dij estis, Psal. 82, 6. 2. Magistratum esse custodem utriusq; tabulae 3. hereticum movere turbas in Ecclesia. 4. Ecclesiam non habere jurisdictionem in corpora aut fortunas hominum.

52. Iam verò certum est, Deum esse supremum Ecclesiae Rectorem, & religionis gubernatorem; ac proinde Magistratu quoque jus aliquod concessisse in causa religionis; unde etiam habet hunc titulum Magistratus, quod vocatur utriusq; tabulae custos; officium igitur Magistratus est, non tantum leges civiles sancire & defendere, sed & curare praecipue, ut quae ad cultum Dei pertinent, ex unico ejus verbo sanctè & religiosè non tantum constituentur, sed & custodiantur: hoc est, non tantum providere, ut puritas doctrinae per sinceros Ecclesiae doctores propagetur, sed & cavere, ne per pseudopphetas clam vel palam corrumpatur.

53. Quo in genere exempli loco nobis ob oculos ponitur pius Magistratus in populo Israelitico, eo nomine à Spiritu sancto commendatus: Salomon, quod Abiathari sacerdotium abrogavit. 1. Reg. 2, 26. Asa, quod edicto publico religionis integritatem renovavit 2. Paral. 15, 13. Josaphat, quod sinceros doctores populo praefecit 2. Paral. 17, 9. Ezechias, quod templum Domini temporibus patris sui Achaz pollutum, mundavit, 2. Paral. 29, 3. Josias deniq; quod abominationes omnes de universis regionibus Israel abstulit. 2. Paral. 34. v. 33.

Hos

54. Hos secuti sunt laudatissimi principes inter Christianos: Constantinus Magnus, qui publico edicto hereticos nominatim Novatianos, Valentiananos; Marcionitas, Paulianos & Cataphryges proscripsit, quemadmodum edictum illud legere licet apud Euf. l. 3. de vita Const. circa fin. idemq; testatur Soz. l. 2. hist. c. 32. Talis Gratianus Imperator, qui Christianos tantummodo oratoria frequentare jubet, exclusis Ennomianis, Photinianis & Manichæis, apud Socrat. l. 5. histor. c. 2. Ita Constantinus Aëtium hereticum; Theodosius Apollinarem & Nestorium in exilium pepulit; Valentinianus etiam & Martianus adversus Manetis & Eutychetis sectatores sententias tulere satis severas, referente Niceph. l. 8. hist. Eccl. c. 8. & 43. & l. 9. c. 18. Atq; in hæc exempla piorum principum tanquam in speculum intueri decet nostrum Magistratum.

55. Hanc enim ob causam orare jubemur pro Magistratu, ut placidam ac quietam vitam transigamus non tantum cum honestate, quod est secunda tabula, sed cum pietate quod ad primam tabulam pertinet; unde & Magistratus gladium gerere dicitur ad ulciscendos eos, qui malè agunt, Rom. 13, 4. hoc est, quæ vel honestatem vel pietatem turbant.

56. Neque verò hac ratione ulla fit confusio Ecclesiastici & politici muneris: Illud enim doctrinae explicationem & totam Ecclesiasticam jurisdictionem retinet, quam sibi nequaquam arrogat magistratus; hoc circa externam duntaxat occupatur disciplinam, & puræ religionis custodiam, quam sibi Ecclesiasticus ordo vendicat; ejus enim arma non sunt carnalia, 2. Cor. 10.

57. Accedunt etiam apud hereticos vitia morum contra utramq; tabulam, idololatria, blasphemia, profanatio sabbathi, interdum etiam seditioes, cades & alia, quæ sanè non nisi auctoritate magistratus politici compesci coherceriq; possunt, imò ex institutione Dei debent.

Non

58. Non igitur tam procul à se invicem distant Magistratus & Ecclesia minister, ut multi putant: sed quemadmodum pontifex definitur, quod ex hominibus adsumatur, ut pro hominibus constituatur in his quæ sunt ad Deum, ut dona & sacrificia offerat pro peccatis Heb. 5, 1. ita Magistratus etiam assumitur ex hominibus pro hominibus in his quæ sunt ad civile bonum, ut quietam & tranquillam vitam sub eo agamus cum omni pietate & honestate, 1. Tim. 2, 2.

59. Hoc est, quemadmodum Ecclesie ministri est docere, & ne lupi irruant in miseræ oviculas, providere, quin etiam irruentes pedo verbi divini arcere: ita magistratus est politici, Ecclesie ministris ea, quæ præditi sunt divinitus, potestate suppetias ferre, pastores gregemq; defendere & in lupos animadvertere: ita utring; cõmonefactioni Salvatoris de cavendis pseudopphetis, Matth. 7. satisfieri potest: quod quomodo fieri debeat, nunc in sequentibus exponetur.

CAP. III.

Proponens argumenta eorum, qui Magistratui jus in hæreticos derogant.

60. Atq; hic triplex occurrit sententiarum divortium: quarum duæ sunt extrema, tertia est intermedia, quam & nos tuebimur, remotis primùm iis, quæ veram sententiam ex utraq; parte oppugnant.

61. Prima classis eorum est, qui Anabaptistico quodam furore planè negant, hæreticum à Magistratu politico puniendum esse, de quibus jam modò dicere cepimus: jam verò istorum hominum unum vel alterum argumentum unà cum brevi responsione ad singula proponemus.

62. Primum igitur ita habet: Spirituale bellum terrestribus armis gerendum non est, quia est bellum Christi: Bellum, quod habetur cum hæreticis, est spirituale. Ergo non est gerendum armis terrestribus, quibus utitur Magistratus politicus.

63. Respondeo ad majorem, distinguendo inter bellum ipsum, &

Et subsequentem executionem, quae exercetur erga hostem bello devictum. Bellum cum haereticis non geritur à Magistratu, sed ab Ecclesiae ministris arma petentibus ex armamentario Spiritus sancti, quod sacrosancta Scriptura suppeditat: quod si haeretici verbo convicti, Et ab Ecclesia legitimè damnari fuerint; rectè atque ordine magistratus facit, quod suum est, cohercendo reum, ne Ecclesiam amplius perturbet. Haec enim duo officia Ecclesiasticum Et politicum distincta quidem sunt, sed non contraria, verum ita comparata, ut alterum alteri subsidiariam opem prestare possit.

64. Secundum Argumentum: Christus Et Apostoli sine praesidio magistratus doctrinam suam tueri Et haereticis resistere potuerunt. Ergo hodieq; poterant ipsorum imitatores.

65. Respondeo ad antecedens: 1. est fallacia plurium questionum. Hoc enim non in questione est, quid Christus potuerit aut possit facere, sed quomodo velit Ecclesiam suam regere, Et doctrinam defendere: num solo verbo, aut etiam Magistratus praesidio? ubi sanè distinctione opus est. Nam quod statum Ecclesiae internum attinet, quoad fidem plantandam in animis hominum, Et ad evellendas erronearum opinionum radices, sufficit gladius spiritus, qui est verbum Dei: Sed quoad externum Ecclesiae statum, Et ad publicam tranquillitatem conservandam, quam turbant haeretici, ibi sanè praesidio Magistratus carere non possumus: eorumq; enim ministrorum Ecclesiae officium se non extendit.

66. Deinde est fallacia consequentis. Multa enim Apostoli potuerunt, quae nos non possumus: multis etiam caruere adminiculis, quibus hodie nostri Ecclesiae ministri carere non possunt. Docuerunt Evangelium absq; adminiculo artium Et linguarum: Nemo autem nisi Anabaptistico furore percitus statueret, artium linguarumq; studia doctori Ecclesiae negligenda esse. Eadem est imbecillitas prioris comparationis, quam proponit argumentum. Non enim omnia Christi Et Apostolorum facta ad imitationem sunt proposita.

67. Accedit deniq; fallacia causarum: non enim ex lege. se

C

ne-d

necessitate Christus & Apostoli sine magistratuso presidio suam tu-
tati sunt doctrinam: nullus enim aderat Magistratus Christianus,
cui religio cordi esset: necessitas autem non facit legem.

68. Tertium Argumentum: Occasio tyrannidis omnibus mo-
dis est evitanda. Sed animadversio in hereticos Magistratui con-
cessa, parit occasionem tyrannidis, si quidem bonus princeps rara avis
est, & sub pretextu hereseos multi boni injuriam pati possunt. Er-
go Magistratui animadversio in hereticos non est concedenda.

69. Respondeo 1. ad majorem, distinguendo inter occasionem
datam & acceptam, Occasio tyrannidi danda non est, si quis ve-
rò pro levitate ingenii ex re etiam licita occasionem grassandi in
innocentes sibi sumat, ejus culpam res per se concessa prestare non
potest. 2. in minore est fallacia accidenti. Nam quod Magistratus po-
testate sua legitima illegitimè utitur, per accidens accedit, aliàs
nullius tyranni potestas esset legitima, cum tamè omnis potestas à
Deo sit, Rom. 13. nullum concedendum esset ministerium publicum, quia
in eo sepe reperiuntur heretici. Summa: Optime cujusque rei sem-
per aliquis abusus fuit: hunc tolle, illam retine, & non peccabis.

70. Sufficiant hæc, unde primæ classis absurda opinio innotes-
cat: cui opponimus hanc propositionem, supra rationibus & ex-
emplis confirmatam: Magistratus politicus jure in hereticos
legitimè convictos animadvertere potest, propter conser-
vandam tranquillitatem publicam.

CAP. IV.

Proponens argumenta eorum, qui hereticos dicunt occidendos.
71. Iam verò ex altera parte occurrunt non pauci, qui plus nimio
hac in parte tribuunt Magistratui, adeoque tantum quantum sibi juris
pius & conscientiosus Magistratus in hereticos non arrogat. Ex-
istimant enim hereticum, qualem supra descripsimus, quatenus
talis est, non tantum puniendum, sed & ad modum cæterorum
facinorosorum capitali pena adficiendum esse: cujus opinionis ar-
gumenta perstringamus prius, quam ad sententiæ veræ declara-
tionem descendamus.

72. Primam argumentorum classem depromunt ex veteris Testamenti legi-
bus, quibus idololatris & pseudoprophetis pena locomors indicitur, ut Ex-
od.

od. 22, 20. qui immolat diis, occidetur: Deut. 13, 1. si surrexerit in medio tui Propheta & dixerit tibi: eamus & sequamur deos alienos, quos ignoras, & seruiemus eis: Propheta ille interficietur. Deut. 17, 12. qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, &c.

73. Respondeo primò; leges has à Deo esse promulgatas, magna cum reverentia agnoscimus. Sed in illis duo attendenda sunt: unum est generale, omnes omnino homines & Rempub. quancumq; modo juxta prescriptum juris divini conformata, concernens: alterum speciale, non nisi ad Rempub. Iudeorum pertinens.

74. Generale est resistendum esse iis, imò puniendos esse à Magistratu idololatrias, & quicunq; perversa doctrina, pertinaciter seducunt alios, & Remp. Christianam temerè perturbant: hoc enim naturalis postulat equitas, qua generale illud & perpetuum Decalogi præceptum, Non habeas deos alienos ceram me, explicat: omnibus in super gentibus & populis semper in usu fuit, ut doctrine alienæ auctores, quantum in ipsis esset, fugerent: quin & hoc ipsum generale Christi præceptum Matth. 7. in recessu habet, quo pseudoprophetas cavere jubemur.

75. Speciale est, quod de capitali pœna annectitur. Ita enim Reip. Iudaica cōsulere voluit Dominus, ubi seductio populi à vero Deo aggravabatur triplicibus circumstantiis, personarū tēporis & locorū que omnia hodie locū à plius nō habēt.

76. Personarum respectu: quia agunt istæ leges, de illo Dei populo, quem potenti manu eduxerat ex Aegypto, & redemerat à domo servorum, quemq; sibi in peculium adsciverat, variisq; beneficiis adstrinxerat. præ cunctis populis. Gravius igitur supplicium dicit abbat, non cuius pseudopropheta, sed surgenti è medio hujus populi Deut. 13, v. 1. hoc est, qui & ipse sit ex hoc peculio Dei oriundus quiq; fratres suos ad apostasiam sollicitet.

77. Ratione temporis atrescebat delictum, quia nuper admodum hunc sibi populum in peculium elegerat, suūq; favorem multiplicibus signis & prodigiis satis superq; declaraverat: quorum omnium memoriam tam citò deponere, grande sanè nefas, & morte piandum divinitus existimabatur.

78. Deniq; respectu loci gravior erat illa seductio, quia Chananea regio, in qua vivebāt, erat quasi Dei domiciliū, in quod Iudeos tanquā hospites intro miserat, & pro justissima sua voluntate legib. etiā strictiorib. sibi devinxerat.

79. Cujus suæ voluntatis atque dispositionis rationem reddere et si obstrictus est nemini, non tamen multum aberrabimus,

Bellar. lib. 3.
de Laicis cap.
21. Gregor. de
Valent. tom.
3. disp. 1. qu. 11.
qua est de hæ-
resi pun. 3.
Schopp. Apo-
log. c. 4. & in
Scal. Hypobol.
fol. 319. Beza
volum. 1. fol.
153. &c.

si dixerimus, capitale supplicium Pseudoprophetae sui populi ideo fuisse indictum, ne populo in factiones distracto, dubia redderetur Messiae praesentia, quem ex illo populo, & ex illa regione, juxta promissionem Dei, expectabant.

80. Haec igitur est illa peculiaris ratio, qua atrocior Iudeorum facta est seductio, quaeque leges illas formaliter judiciales facit, quae illum duntaxat populum obligant, cui fuerunt latae:

Beza volum.
1. fol. 154.

81. Nos nostramque Rempublicam, non obstringunt: nobis enim leges judiciales ne quidem latae sunt, a fatentibus nonnullis ex adversariis: id autem, quod in eis morale est, & communem judiciorum equitatem spectat, libenter agnoscimus nos etiam attingere, ita tamen, ut Magistratui poenam illam (prout aliorum scelerum poenis) pro ratione circumstantiarum attemperare liceat: Sufficit hic capitalem poenam ex hac lege haereticis nostris dictari non posse.

Calvin. contr.
Mieb. Servet.
p. 32.
Beza vol. 1. f.
157.

82. Sed, inquit, Nulla idonea ratio adferri potest, cur Dei majestas & Ecclesiae auctoritas minoris apud nos ponderis esse debeat, quam olim apud Iudeos fuerit: imò verò Christiani, si veram religionem aspernentur, aut minore studio tueantur, quam olim Iudei, eò minus excusari possunt, quò clarior se Dominus per Filium suum quam per Prophetas patefecit: hos ergo principes officium facere putant, qui si non in ipso poenae genere, at certè in ipso poenae modo constituendo illas Dei leges sibi ad imitandum proponunt. Hec illi:

Gregor. de Va-
lent. l. d.

83. Addunt alii majoris ponderis gratia auctoritatem Cypriani, qui in l. de exhortat. ad martyrium c. 5. commemoratis illis scripturae locis, mox subjungit: Si ante adventum Christi circa Deum colendum, & idola spernenda haec praeccepta servata sunt: quanto magis post adventum Christi sunt servanda, quando ille veniens non verbis tantum nos hortatus sit, sed & factis, &c.

84. Ad instantiam ipsam respondeo: esse plus in conclusione, quam patiantur praemissa: Summo quidem studio tuenda est religio

religio, malè verò & nimis liberaliter colligitur, eam per necem
perperam docentium defendi posse, aut tuendam esse. Satis eam
tuetur pius Magistratus prospiciendo Ecclesie de puritate cultus
divini, & conservando laudabilem disciplinam, puniendo etiam
eos, qui male docent aut vivunt. Sed pœne genus aut modus,
in veteri Testamento usitatus hodiè nequaquam est necessarius,
quemadmodum honestas septimi præcepti hodiè sanctè illibareq;
custoditur, licet pœna fuit à neq; quoad genus neq; quoad modum
cum veteri lege consentiat, olim restitutione quintupli punieba-
tur, hodie non item. Vtrumq; enim & genus & modus pœnae, non
ad legem, sed circumstantias legis pertinet.

85. Cyprianus non tam de pœna idololatrarum, quàm de con-
temptu idolorum loquitur; item non tam quomodo fugiendi, quàm
quod fugiendi sint idololatras, monet; id quod locus allegatus cla-
rè docet. Exhortatur enim Christianos in toto illo tractatu, non ut
occidant paganos, inter quos versabantur, idololatras, sed ut fu-
giant & si res ita ferat, potius se occidi patiantur, martyriūq; sub-
eant: inter alias exhortationis rationes hanc quoq; addit cap. 5,
quia Deus idololatriæ gravissimè indignatur, ita ut mortis pœ-
nam olim dixerit idololatris ante Christi adventum. Quod
si ergo olim tantopere servarunt ista de fugienda idololatria, præ-
cepta; quantò magis, inquit, post adventum Christi servanda
sunt.

86. Servantur autem ad exemplum Christi cum fugiuntur
idololatras & hæretici. Christus enim neque idololatras, neque
Iudeos adversarios suos, interfeuit: Sed calumniis, blasphemisq;
refutatis per medium ipsorum transiit. Iohan. 8. Et hæc est vera
Christi hac in parte imitatio: juxta illud Hieronymi: Qui dicit,
se credere in Christum, debet ut Christus ambulare, Ipse
non venit, ut verberaret, sed ut verbera exciperet: alapam
non dedit, sed accepit: neminem cruci affixit, sed ipse cru-
cifixus fuit, non occidit, sed fuit occisus. Qui occiditur,
Christum imitatur, qui verò occidit, Antichristum.

87. Apol.
849 4. 11. 19.

87. *Objicit alius quidam locum Zachariae cap. 13, 2. ubi de Ecclesia novi Testamenti praedicitur: Erit in die illa, dicit Dominus exercituum: disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultra: & Pseudopphetas & spiritum immundum auferam de terra: & erit cum propheta-verit quispiam ultra dicent ei, pater ejus & mater ejus, qui genuerunt eum, non vives: quia mendacium securus es in nomine Dei: & configent eum pater ejus & mater ejus, &c. Ergo, inquit, etiam jam sub novo Testamento auferendi & configendi erunt pseudopphetae.*

88. *Sed ἀγνοία ἐλέγξεται laborat hac instantia: auferri enim possunt Pseudopphetae vel idololatrae de terra, licet non igni aut ferro perimantur: quod si urgeat adversarius vocem configendi, sciat morem hunc Prophetis esse familiarem, ut res novi Testamenti phrasibus suo populo usitatis exprimant; quod exemplis aliis ostendi potest, ex Ioele 2, 29. Zach. 6, 13: 14, 16. &c. Nam quod configere non sit idem, quod gladio transfodere, vel inde constat, quod hoc moris genus non conveniret cum supplicio Pseudopphetis in lege dicto, ubi non configi, sed lapidari jubentur, Deut. 13.*

89. *Configere igitur Pseudopphetas Zachariae idem est, ac idola & Pseudopphetas cavere, gladio spiritus jugulare, post admonitionem unam vel alteram devitare, & quae sunt alia hujusmodi loquendi formulae, quibus falsorum doctorum coercitio in scriptura Novi Testamenti exprimitur.*

90. *Vt autem ad dicta illa Veteris Testamenti superius allegata seorsim respondeamus: loquitur Dominus in Exodo cap. 22. de idololatriis: hoc est, de iis, qui non Deo soli, sed diis immolant, ut textus habet; qui Deum alius colunt sacrificiis & alio externo cultu, non autem eum, qui populum suum duxerat ex Aegypto, seu ut Augustinus interpretatur, lib. 1. de Trin. cap. 6. qui simulacris eam servitutem exhibent, quae Deo debetur.*

91. *Hos è medio tolli voluit Iehova, ne seducerent populum quemadmodum eandem ob causam totas gentes Chananaeas in ore*

ore gladii interfici iussit, ne forte doceant ipsos cunctas abominaciones, quas ipsi operati sunt Diis suis; Deut. cap. 20, 18.

92. Agit igitur propriè lex ista de hominibus extra Ecclesiam, qui de vero Deo nihil norunt, & sua idolomania insuper veros Civitatis Dei inquilinos à vero Deo abducere laborant: Hæretici verò sunt in Ecclesia, ut supra diximus, saltè quoad externam professionem.

93. Neq; quidquam ad rem facit, quod distinguunt inter idololatriam externam & internam, hæreticosq; idolomaniam committere dicunt, dum falsas de Deo opiniones alunt, aliisq; instillant: nihil enim aliud eos facere contendunt, quam quod ex opinionibus illis falsis idolum quoddam constituent. Bez. fol. 156.

94. At enim hac ratione nimis severa lex statueretur etiam in avaros, qui & ipsi idolis serviunt, unde avarus vocatur, εἰδωλόλατος Eph. 5, 5. Multò satius igitur est, quemadmodum peccata ipsa distinguuntur, ita & pœnarum fiat distinctio, & quis idololatria hæreticorum (si modo ita nominanda est) spiritualis est, etiam spiritualiter in primum puniatur, nimirum gladio Spiritus, quod est verbum Dei, propter periculum autem, quod inde redundare posset ad populum, à Magistratu etiam debito more modoq; coherceatur.

95. Locus Deut. 13. agit de Pseudopropheta, qui nimirum vel visiones, vel somnia falso jactat, per que Deus se Prophetis revelaturum promiserat. Num. 12, 6, tales autem hæretici, saltè aliqui, non sunt: quod in confesso est. Et si qui inter Anabaptistas & Sacramentarios fanatico ejusmodi aguntur spiritu, sciendum est, legem istam Judæis, non Christianis, latam esse, ideoq; nisi seditionis crimen accedat, in ejusmodi fanaticos capitali pœna animadvertere non licere, præsertim, cum non desint alia media, quibus ipsorum insania compesci queat.

96. Hinc Augustinus de hoc loco scribit lib. 6. contra Faust. Manich. cap. 25. Quisquis alium CHRISTUM vellet docere, ipsum interficiendum Moses præcipiebat: quid autem nunc aliud agit lingua Catholica, nisi ut spirituali gladio utriusq; Testa-

Testamenti bis acuto interficiantur omnes, qui nos à Deo nostro volunt avertere, aut aliquod infringere mandatorum. *Lingua igitur, non ferro compescendos eos esse docet Augustinus.*

97. *In Deut. 17. agitur de causis forensibus, non de hæreseos crimine; Ait enim Dominus, si iudicium fuerit ambiguum inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & iudicium intra portas (ubi non Ecclesiastica, sed forensia tractari solebant) variet, tunc consulendum esse supremum Syne-
drium, quod constabat in populo Iudaico ex Sacerdotibus & Iudicibus; qui juxta legem judicabant: Quod si eorum sententiis stare quis noluerit, in eum mortis sententia dictabatur ex præcepto Domini, ad majorem isti iudicio auctoritatem stabilien-
dam.*

98. *Nihil hic de hæresi vel hæreticis. Quod autem Sacerdotum sit mentio, quorum aliàs nulla erat in rebus forensibus sententia, sit partim propter legem Ceremonialem de dignoscenda le-
prâ quæ extat Levit. 23, 2. partim etiam propter incidentes casus quosdam conscientia, qui ex lege Mosaica explicandi erant: Et hoc respectu conjunguntur quæstiones de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus 2, Paral. 19, 10. quæ omnes in hoc iudicio à Sacerdotibus pariter & iudicibus politicis decideban-
tur.*

99. *Quod si maximè ultra subjectam materiam locum etiam de controversiis religionis in isto Synedrio disceptatis referas, rursum cavendum est, ne egrediamur limites politica Iudaica in dictanda pœna mortis; ne fortasse hodieq; cognitionem lepræ, sanguinum & aliarum rerum, partim ceremonialiũ partim iudicialium, ad sacerdotes nostros, aut ad consistoria Ecclesiastica remittere cogamur.*

100. *Secunda classis argumentorum petitur ab exemplis vi-
rorũ illustrium in veteri Testamento, qui idololatrias, pseudopro-
phetas & alios non recte docentes, gladio è medio tulerunt, ac propte-*

Bellar.

Greg. de Val.

Boza.

propterea à Spiritu sancto laudati fuerunt, quales fuere I. Moyses, qui tris hominum milia propter idololatriam vituli Levitarum opera interfici curavit, Exod. 32, 27. II. Aza, qui edicto publicato praecepit, ut quicumque non quaesiverit Dominum Deum Israelis, interficiatur, 2. Paral. 15, 13. III. Iehu, qui à Domino delectus, totam Achabi familiam propter idololatriam penitus excidit & Sacerdotes Baalis ad unum trucidavit 2. Reg. 10, 1. IV. Iosias, qui Sacerdotes excelsorum mactavit, 2. Reg. 23, v. 20. V. Elias, qui cessante Magistratu, potestate extraordinaria fungens, Sacerdotes Baalis interfecit, 1. Reg. 18, 40. VI. Iojadas, qui à Deo excitatus Athaliam illam impiam occidit, 2. Reg. 11, 15. VII. Matathias, qui quendam Iudaeum sacrificantem idolis interfecit. 1. Macchab. 2, 24.

101. Ex his exemplis concludit quidam: vel concedendum esse, quod Christiano Magistratui liceat Regum & Sacerdotum istorum exempla imitari; vel certe alterutrum horum probandum, nimirum, quod vel diversa sit haereticorum conditio ab istis, de quibus in his exemplis agitur; vel quod de potestate civili, quoad Religionis conservationem attinet, per Evangelium aliquid sit detractum. Beza f. 158.

102. Respondeo, 1. in genere qualia fuere praecepta legum forensium in populo Iudaico; talia quoque exempla, nimirum isti Politiae peculiaria, & latius non extendenda: alias hoc absurdum inde sequeretur, quod non tantum haeretici & haesiararchae, sed & omnes credentes haereticis, & falsis opinionibus seducti excidendi essent, quia in exemplis laudatis idololatra & omnes non quaerentes Dominum Deum Israelis interfici jubebantur, sine ullo vel aetatis vel sexus discrimine; sive magni sive parvi: sive viri fuerint sive mulieres. Iam verò ipsi quoque istius sententiae Patroni distinguunt inter haereticos & credentes haereticis, illos tantum asperitati poenae subjiciunt, hos excipiunt.

103. 2. Quaedam ex istis exemplis sunt ordinaria, ad politicum Magistratum spectantia, quaedam extraordinaria Prophetarum

atq;

D

atq; Sacerdotum, quibus gladius politicus ordinariè non erat concessus. Utrumq; hodie nostris Ecclesiis legem præscribere non potest.

104. Ordinarium est, quod Moses tanquam Dux populi politicus aliquot millia idololatrarum interfecit, ut istorum supplicio scelus istud tam grande expiaretur, & cæteris severissimum puniæ idolomania exemplum statueretur, non enim omnes interierunt: Si igitur ab hoc exemplo argumentari liceret ad occidendos hereticos: sequeretur non in omnes animadvertendum esse tam severe, sed in aliquos duntaxat exemplum statuendum, quod num isti rigidioris sententiæ Patroni defendere, & in quos illud exemplum statuere cogitent, ipsi deliberent.

105. Ordinarium erat, quod Asa Idololatris mortem minabatur: quod Iehu idololatræ occidit: quod Iosias Sacerdotes excelsum mactavit: quod Matathias Iudæum idololatram interfecit: hæc enim omnia non tantum ex pio zelo, sed & secundum legem Exod. 22. fiebant: quæ hodie sublata est.

106. Ordinarium etiam erat factum Iojadæ Pontificis, qui quidem interfecit Athaliam reginam, sed non tam ut pontifex, quam ut tutor Regis Ioæ pueri vix septennis, & quamvis Athalia foveret cultum Baalitarum, tamen non eo nomine interfecta est, sed ut tyrannica & seditiosa mulier, quæ cum interfecisset omne semen regium, regnum per vim invasit, illudq; integrum ferè septennium per tyrannidem obtinuit, contra mandatum Domini, qui noluit fœminam, præsertim extraneam, regnare in regno Iudæ, sed semper aliquem ex viris cum imperio fore promiserat. Sed quid hoc exemplum ad hereticos?

107. Extraordinarium est, quod Elias Propheta Baalitas interfecit, quod quidem secundum legem Domini fiebat, quæ nos non attingit: Sed respectu Eliæ, qui personam sustinebat Ecclesiasticam, Zelus erat heroicus à nemine in imitationem rapiendus.

108. Ita constat, allata exempla nequaquam evincere, Magi-
stratui

Magistrati Christiano licere violentam istam hereticorum extirpationem imitari: neque tamen sequitur, Evangelio de potestate Civili, quoad religionis conservationem, aliquid esse detractum.

109. Relinquitur enim magistratui custodia utriusque tabula, licet ob defectum divini mandati, vindicta lethalis adversus hereticos, ei denegetur: quemadmodum in aliis quoque sceleribus puniendis juri magistratus nostri nihil quidquam est detractum, licet non secundum leges Politiae Judaicae, sed secundum cujusque reipublicae formam atque modum, imò etiam secundum temporum conditionem aliter atque aliter administratur: qualitas enim & modus rei rem ipsam, neque tollit, neque minuit.

110. Quod si sine periculo imminuta potestatis Politica, aut absque laesa Majestatis crimine à foro Mosis discedere planè non est integrum: quid obstat, quin omnibus legibus Imperatorum, omni juri municipali, omnibusque ordinationibus & statutis Rerumpublicae valedicamus, & ut voluit olim fanaticus Carolo-stadii Spiritus, juxta sola statuta Reipublicae Judaicae nos nostrasque actiones conformemus?

111. Atqui hoc factu impossibile est. Deus enim accommodavit illas leges forenses ad conditionem & mores istius populi, regionis, temporis, totiusque Reipublicae. Repudiato igitur populo, eversa Regione, mutato tempore, sublata Iudaeorum reipublicae jure meritoque nunc etiam leges istae sunt extinctae & oblitteratae, ita ut neque quatenus nostrum sub opinione necessitatis obligent, neque, si non observentur hodie, de potestate Civili quidquam detrahant: sed si quae faciunt ad formam nostrae Reipublicae liberrimè retineri queant.

112. Ita Lex Mosaica Deut. 22. 21. jubet sponsam compressam lapidari, eandem poenam dicitur filio immorigero Deut. 21. 21. Magistratus Christianus utramque legem hodie non observat: quia non est Reipublicae Christianae accommodata; non tamen sequitur de potestate Civili, quoad conservationem honestatis

marrimonialis aut disciplinae domesticae aliquid esse hodie detra-
ctum. Potest enim & solet alio modo, pro conditione suae Reip.
sponsum in tali casu absolvere, & immorigerum illum punire. I-
dem esto iudicium de caeteris legibus fori Iudaici.

113. Rectè igitur Lutherus noster in Epistola ad Spalatini, An-
no 1524. Qui judicialia Mosis jactant, contemnendi sunt. Nos
habemus nostra Iura Civilia, sub quibus vivimus: sic nec Naa-
man Syrus, nec Iob, nec Ioseph, neque Daniel, neque ulli alii Iudaei
extra terram suam suas leges, sed gentium, inter quas erant, ser-
vaverunt. Leges Mosis solum Iudaicum populum in loco, quem
elegisset, ligabant, nunc liberae sunt, alioquin si judicialia ser-
vanda sunt, nulla est ratio, cur non circumeidamur quoque, &
omnia ceremonialia servemus.

114. Tertiam classem Argumentorum suppeditant edicta Re-
gum. 1. Nebucadnesaris, ut, quicumque dixerit blasphemiam
in Deum Sadrach, Mesach, Abednego, frustulatim conficiatur,
ejusque domus in sterquiliniū redigatur Dan. 3, 18. 2. Darii, ut qui-
cumque edictum de instaurando templo mutarit, tollatur trabs
e domo ejus, in quam erectam suspendatur, & domus ejus propte-
rea in sterquilinum redigatur, Esd. 6, 11. 3. Artaxerxis, ut qui-
cumque facere noluerit legem Dei, atque legem Regis, de hoc illico
fiat iudicium, sive ad mortem, sive ad eradicationem, sive ut fa-
cultatibus multetur, sive ut vinciatur. Esdr. 7, 25.

115. Ex his Principum edictis inferunt, Principes hi suere pro-
fani, ad quos lex illa forensis à Moise lata non pertinebat, & tamē
aequum putabant, ut in impios capitali poena animadverteret.
Voluit igitur formulas illorum edictorum extare Spiritus san-
ctus, ut Principes Christianos puderet, in vindicanda religione
profanis Regibus priores concedere.

116. Respondeo. 1. Nebucadnesar cum dictum illud promulga-
ret, non amplius erat gentilis, sed ad verum Deum Iudaorum
conversus, Dan. 3, 95. & sic legibus Iudaorum etiam subiectus.
2. Edictum ejus non adversus haereticos; sed blasphemos dire-
ctum.

Etum est, quos severiore animadversione dignos esse non negamus: 3. Edicta & comminationes Darii & Artaxerxis non tam violatores cultus divini, quam legum à se recens promulgatarum de instauratione templi, & suppeditandis sumptibus ex regio arario spectabant, ut ipse sonus edicti Darii arguit; Artaxerxis autem mandatum alternativum est, quod non simpliciter aliquid de morte, transgressoris, sed vel de morte, vel de multa pecuniaria, vel de carcere decernit. Unde nihil contra hereticos, religionis sincerae temeratores, nihil etiam de ipsorum poena capitali ullis tormentis extorqueri potest: remittimus igitur haec quoque argumenta suis Patronis.

117. *Quarta classis argumentorum deducitur ex duobus locis Beza fol. 160. Actorum Apostolicorum, cap. 5. 5. ubi Ananias & Sapphira verbo interfecti sunt à Petro: cap. 13. 1. ubi Elymas Magus verbo à Paulo fuit excacatus. Unde inferunt, 1. ab exemplo Petri; mirum videri non debere, si ab ordinario Dei ministro gladius in convictos & factiosos, religionis contemptores stringatur, cum Petrus in defectu Christiani Magistratus extra ordinem religionis contemptum, quamvis adhuc occultum & latentem capitali supplicio punierit. 2. ab exemplo Pauli, ostendi eo, in religionis causa corporali quoque poena locum esse.*

118. *Respondeo. 1. factum Petri quod attinet, agnoscunt illi ipsi, qui eo in rem suam abutuntur, multiplicem discrepantiam à facto Magistratus haereticum capite plectentis. Petrus verbo occidit, (si modo dō occidit) Magistratus gladio; Petrus crimen hominibus occultum punit, Magistratus non nisi manifestum: illi qui à Petro interfecti dicuntur propter hypocrisin & fraudem interficiuntur, haeretici ob haeresin: & quae sunt his similia.*

119. *Deinde caedes ista non sine insigni injuria Petro tribuitur. Nam neque ordinariè, neque extraordinariè Petri fuit, sed Dei: neque enim Petrus sententiam ullam tulit, sed Spiritu Dei plenus Dei vindictam illis significavit: Petrus peccatum occultum tantummodo detexit & accusavit: Dei autem occulta vindicta*

eos percussit, Petro neque verbis neque manibus, neque etiam
imprecationibus ullis mortem illam repentinam adjuvante.

120. 2. Quod attinet Elymæ excacationem, fatentur illi, qui
hoc utuntur exemplo, inde non nisi corporalem hereticorum pœ-
nam probari posse: in quo nobiscum non dissentiunt. Concedi-
mus enim hereticos corporalem pœnam interdum effugere non
posse: duo tamen sunt, quæ ad hoc exemplum addimus: 1. Magus
ille non ab Apostolo, sed à Deo cecitate fuit percussus, Paulus e-
nim non inferebat, sed predicabat cecitatem: Ecce nunc eris cæ-
cus, inquit, non videns Solem usque ad tempus v. 11. 2. Si
historiam rectè perpendimus, cecitas illa non tantum fuit pecca-
ti mulcta, verum etiam DEI miraculum in Paulina veritatis
testimonium in animo proconsulis obsignandum: Ita enim ha-
bet textus v. 12. Tunc proconsul, cum vidisset factum, cre-
didit, admirans super Doctrina DOMINI. Neutrum igitur
exemplum aliquid ad rem facit: Progredimur ad alia.

Bellarmin. 121. Quinta classis argumentorum petitur ex ejusmodi Novi Te-
stamenti locis, in quibus Ecclesia & Magistratui jus in hereticos
conceditur. Ecclesia; Matth. 18, 17, Si Ecclesiam audire noluerit,
sit tibi velut Ethnicus & Publicanus: Magistratui, Rom. 13, 4.
ubi Apostolus de Magistratu dicit, non sine causa gladium por-
tat, minister enim Dei est, vindex in ira: unde colligi ait Bel-
larminus, licitum esse hereticos ab Ecclesia abscindi, & à secula-
ri Iudice morte mulctari.

122. Respondeo 1. locus Matth. 18. non agit de heresi, sed de pri-
vatis offensis, quæ in communi vita incidere possunt: loquitur
enim de fratre peccante: Hæreticus autem non est frater, sed hostis:
loquitur de fratre in Te peccante; hæreticus autem peccat in totâ
Ecclesiâ: unde & Chrysostomus interpretatur de iis, qui injuriam
inferunt proximo hom. 61. in Matth. 2. Si vel maximè de illis
quoque offensis loqueretur Christus, quibus hæretici peccant in
Ecclesiam: nulla tamen major pœna isti delicto ex hoc loco adju-
dicari potest, quàm excommunicatio, quam in præfractis & con-
tinnat

tumacibus hereticis usurpandam nos, quoque non negamus: de
pœna verò capitali eo loco ne yèu quidem.

23. 2. Locum Apostoli Rom. 13. quod attinet, fatemur equi-
dem, eum generalem esse & ad omnes pertinere maleficos: ideoq;
neg. hereticos exceptos esse. Sed nimis esset liberalis consequen-
tia, si quis ita colligeret: Magistratus habet jus gladii in here-
ticos: Ergo gladio sunt interficiendi heretici, utitur enim jure
gladij etiam cum aliis modis in ipsos animadvertit, puta carcere,
proscriptione & similibus.

124. Aliàs si Iesuitica ista consequentia locum haberet, simili-
ter argumentari possem: In quoscunque Magistratus Politicus
habet jus gladii, hi gladio sunt è medio tollendi, In libidinosos,
contentiosos, avaros, lurcones, otiosos, jus gladii habet: nam &
isti malè agunt, Ergo isti omnes gladio tollendi sunt; novus igitur
mundus substituendus esset, cum pauci reperiantur; qui hoc
modò aciem istius gladii effugere possent.

125. Sexta classis argumentorum producitur ex iis Novi Te-Bellarum.
stamenti locis, in quibus heretici lupis rapacibus, furibus & Greg. de Vall.
latronibus comparantur, qui sanè omnes optimo jure occiduntur:
item cancro serpenti, qui non curatur medicamento, sed ferro ex-
scindi debet, alioquin perpetuo serpit, & totum corpus corrup-
pit. Loca Scripturæ sunt Matth. 7, 15. Act. 20, 29. Ioh. 10, 8.
2. Tim. 2, 17.

126. Respondeo, in hoc argumento est fallacia causarum. He-
retici comparantur lupis, furibus, gangrena, & c. quia simi-
lem habent indolem & naturam; non quia similiter sunt tra-
ctandi. Aliàs ex eadem Topica concludere possum: tyrannicus
Magistratus, etiam morosus Paterfamilias comparatur vulpi-
bus, lupis, leonibus, quibus insidia instruuntur, & si eorum copia
fieri potest, etiam interficiuntur, & c. Luc. 13, 32. Ezech. 22, 27.
Soph. 3, 3. Zach. 11, 3. Ecclesiastici: 4, 25. 2. Tim. 4, 17. Ergo subdi-
ti tyrannus, servi morosis heris insidiari, & si fieri potest, eos è
medio tollere tenentur: At qui aliud docet Apostolus Paulus: qui
omnem

omnem potestatem à Deo esse dicit, & proinde qui resistit cuiusvis potestati; hunc Deo resistere adfirmat Rom. 13, 2. Aliud etiam docuit, Apostolus Petrus, qui nos subditos esse vult in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam pravis. 1. Pet. 2, 18. Quousq; igitur se ista similia extendant, ex allato exemplo quilibet intelligit.

Bellar.

Greg. de Val.

Beza.

127. Septimam argumentorum classem deducunt ex historia Ecclesiastica; & sanctionibus piorum imperatorum, Constantini Magni, Theodosii, Valentiniani, Martiani, quibus non tantum libros & sacrilega Scriptorum monumenta incendio concremari voluerunt, sed & ultimo supplicio coherceri (ut habent verba legis à Martiano in Concilio Chalcedonensi lata) qui illicita docere tentaverint.

128. Respondeo: 1. Etsi Christianorum Imperatorum sententias & decreta non damnamus; tamen nostris Ecclesiis legem prescribere non possunt, quæ legibus à Spiritu sancto approbatis reguntur, non humanis sanctionibus: ideoq; non est, quod ab istorum imperatorum temporibus Christiani Principes officii sui rationem mutuentur; id quod ex Adversariis quidam apertè fatetur.

302. fol. 167.

129. 2. Si maximè nobis iis vivendum esset legibus; tamen annotarunt Icti doctissimi, illud de capitali supplicio, vel non ad omnes promiscue hæreticos, sed Manichæos & similes, qui ad imam usq; scelerum nequitiam pervenerunt, de quibus etiam expressè loquitur lex. Quicumque, pertinere; vel capitale illud supplicium non de supplicio mortis, sed de deportatione accipiendum esse, quemadmodum ex ipso textu illius legis probavit Matth. Wesenbecius in paratit. lib. 1. tit. 5, fol. 16. seqq.

130 3. Quod si contra manifestam literam legem illam, Quicumque, ad omnes extendamus hæreticos; tamen si consideremus temporum istorum historiam, alio ferè remedio exulcerato isto seculo rebus Ecclesiæ consuli non poterat. Præterquam enim, quod Romanum imperium domi forisq; miserè vexatum piis Imperatoribus

ribus satis negotii faceſſebat, inſuper ingentes hæreticorum catharacta uno quaſi vomitu à Satana in gremium Eccleſiæ effundebantur, ad quas obrurandas piorum Eccleſiæ doctorum vires vix ſufficiebant.

131. Recenſentur enim edicto Theodoſii & Valentiniani 32, prodigioſæ & monſtroſæ hæreſes in conciliis legitime damnatæ, quæ tum temporis piorum Imperatorum Eccleſiæ vix conſtitutas cum præſentiſſimo Orthodoxæ fidei periculo perturbabant; quarum licentiam cum ſeditione ac rebellionem populi conjunctam, cum in illis temporum tumultibus aliter compeſcere non potuiſſent, pro zelo moti de nonnullis territorio ſuo ejiciendis, nonnullis pecunia mulctandis, quibusdam etiam mortis ſupplicio adficiendis, leges promulgarunt: Nondum autem certum eſt num quemquam hæreticorum capitali pœna ſuſtulerint.

132. Teſtantur enim Hiſtorici, pios Imperatores decreta ſua, non ad executionem, ſed ad terrorem condidiſſe. Sicut olim factum in alia ſanguinolenta lege XII, tabularum de ſecando corpore debitoris obarati, apud A. Gellium lib. 20, cap. 1.

133. Ita enim de Theodoſio ſcribit Sozomenus lib. 7, cap. 21. Imperator lege edixit, ut heterodoxi neque Eccleſiæ colligerent, neque de fide docerent, neque Episcopos aut alios ordinarent, & alii Civitatibus & agris pellerentur, alii honoribus privarentur, nec eadem cum illis Politia uterentur: ac legibus illis gravia quidem ſupplicia adjecit, ſed non eſt executus. Neque enim punire ſubditos, ſed metu cohercere ſatagebat, quo illos in dogmate ſibi de divinitate Chriſti concordēs redderet: idem de Constantini legibus contra Arianos habet Sozom. lib. 2, cap. 32. & Nicephorus lib. 8, cap. 52.

134. Juſtinianus quoque Imperator eſi legem tulit adverſus hæreticos cruentam; nuſpam tamen legitur ex ea in quenquam vindicaſſe, licet occaſionem haberet animadvertendi in Anthemium, Episcopum Conſtantinopol. Eutyſchianâ hæreſi infectum,

E

ut &

ut & in Nestorianos, quos tamen, alià lege promulgatà, id duntaxat compescere voluit, ut Episcopi Nestoriani Ecclesiis ejicerentur, laici anathemate damnarentur: ergo & ipse priorem illam legem haud dubie in terrorem haereticorum tulit.

135. 3. Neq; etiam negare possumus, nonnullos ex Imperatoribus, juniores imprimis, cum viderent, multos Christianorum à Donatistis occidi, exquisitisq; tormentis è medio tolli, quemadmodum Augustinus testatur, Epist. 152, 162. fervore pariter, & zeloq; motos vicissim per talionis poenam capitale supplicium ipsis lege lata sanxisse, qua ratione furoribus ipsorum sese obviam ire posse opinati sunt.

136. Recitatur ejus rei memorabile exemplum in Epist. 50. August. de Maximiano Episcopo Vagiensi crudelissimè à Donatistis tractato; ubi etiam non obscure docet, non haeresi, sed furori & sevitiae Donatarum legibus Imperatorum obviam itum esse. Hoc enim contigit Donatistis, inquit, quod accusatoribus sancti Danielis. Sicut enim in illos Leones, sic in istos conversae sunt leges, quibus innocentem opprimere voluerunt, &c. Facile ergò hinc colligitur, quàm malè nostrarum Ecclesiarum gubernatio ad decreta illorum Imperatorum hoc in casu conformaretur.

137. 4. Adde, quod boni isti Principes bellorum tumultibus impliciti, & regnorum mutationibus divexati, non semper veram regendi Ecclesiam rationem observare potuerunt, & cum Sacrarum literarum essent ignari, Episcopis in omnibus fidem habuerunt, qui cum essent ambitiosi, & aliorum sanguine sibi famam quererent, facili negotio fieri potuit, ut Imperatoribus sanguinarium illum modum propaganda Ecclesiae persuaderent.

138. Sed estne propterea lex ista pro sancta & inculpata reputanda, qua sanguinolentorum Episcoporum instinctu condita fuit? An non potius illud hac in re respiciendum fuerit, quod Christianum Magistratum deceat, quàm quod violenta tyrannide extorque.

torqueri possit? inquit Brentius in lib. in quo Magistratum Re-
ligionis curam gerere debere docet.

139. 5. Præterea fatetur Gregor. de Valentia, usq; ad tempora
Martiani & Valentiniani; Bellarminus, usq; ad tempora D.
Augustini, hoc est, usq; ad annum Christi 430, legem de interfi-
ciendis hæreticis non fuisse latam: nam tempore Constantini
Magni decreta illis est pœna exilii, ut apparet ex Proœmio Con-
cilii Niceni, & ex Sozom. lib. 1. cap. 20. addita deinde fuit pœ-
na pecuniaria, tempore Theodosii Imperatoris, nimirum decem li-
brarum auri, donec invalescentibus hæreticorum monstris gra-
viore eos pœna terruerunt IV. artianus & Valentinianus Christi-
ani Imperatores.

140. Nulla igitur ratio est, cur hodie in puniendis hæreticis
decreta potius horum Imperatorum, quàm Antecessorum suorum
sequamur, præsertim cum rationes non desint gravissimæ, quæ
capitale supplicium ab hæreticis sumendum, dissuadeant, de
quibus suo loco.

141. Accedo ad octavam classem Argumentorum, quæ peti: Greg. de Val.
tur à jure nature seu ratione humana. Omnibus enim genti- f.31. tom. 3.
bus, inquit, ratione docente, hoc usurpatum fuit, ut qui reli- Bez. a f. 167.
gionem, quam illi veram existimabant, violarent, acerbissimis
suppliciis mulctarentur, ut videre est apud Platonem lib. 10. de
legibus; & Livius scribit; jam inde à Romana Reipub. initiis
negotium fuisse Magistratibus datum, ut sacra externa fieri ve-
tarent, sacrificulos, vatesq; foro, urbe, circo prohiberent, vatici-
nos libros conquirerent, comburerent q; omnem disciplinã sacrifi-
candi, præterquam more Romano, abolerent. lib. 9. decad. 4.

142. Respondeo 1. Argumentum à ratione humanâ non valet
in causa religionis. Multa enim videntur rationi nostræ cõsentane-
a, quæ neque ad fidei, neque Ecclesiæ edificationem faciunt.
Quæ propter in hac quoque questione de pœnis hæreticorum non
attendenda est consuetudo gentilium, qui in vanitate sensus

sui ambulat, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, ut Apostolus loquitur Eph. 4, 17. neque etiam rationis arbitrium sequendum, quod nos eò ducere potest, quo Deus non vult.

143. 2. Nihil dicam, quod gentiles hereticorum suorum poenas ex legibus Mosaicis mutuari potuerunt: quemadmodum sacrificiorum usum à Iudaeis didicerunt, quod contra Bellarm. lib. 1. de missa cap. 20. ubi opus fuerit, tuebimur: atque tunc, quantum valeat ista ratio, ex superioribus, quae ad Classsem primam dicta sunt, intelligitur.

144. 3. Quod si maximè dandum aliquid est juri naturae, in puniendis hereticis, praterquam genus, nihil omninò concedendum est. Quemadmodum enim omnes homines natura sciunt, esse aliquod numen pura mente colendum: ita vicissim norunt, eos qui cultum hunc quocunque modo violant, tanquam omnes humanae naturae limites transgressos, puniendos esse; quod verò poena precise capitali adficiendi sint, nemo, opinor, tam temerarius erit, qui adfirmaverit: nam ea quae se utrolibet modo habere possunt, & pro circumstantia rerum variare, non naturalis sunt rationis, sed voluntariae dispositionis.

145. Talis autem est omnium scelerum ratio, quae punienda esse natura equidem docet: Sed unam eandemque, semper & ubique poenae rationem, & modum esse debere, nulla suadet ratio, quin potius ipsae gentilium Rerumpublicarum formae contrarium docent: qui fit igitur, quod in crimine hereseos unam & eandem puniendi rationem ex jure naturae nobis obtrudere volunt?

146. Nonnam argumentorum classsem petunt à Patrum testimoniis, Hieronymi in primis, Augustini, Leonis, Optati, Gregorii, Bernhardi: horum enim testimonia recitat Bellarminus: quae omnia si in succum & sanguinem converterentur, nihil volunt aliud, quàm hereticos pellendos, arcendos, coercendos esse, quod nemo nostrum negat: quod autem in sanguinem heretico-

runt

no favire Magistratum nolint, deinceps aliquot exemplis au-
diemus.

147. Restat decima classis argumentorum, ex rationibus pe-
tita, quarum aliquot proponit Bellarminus: Prima est: Excom-
municari possunt heretici: Ergo etiam occidi, quia excommuni-
catio, major pœna est, quàm mors temporalis.

R. Committitur fallacia uerbi πῆν ἡγοῦ ἀπλωῶς major & pe-
riculosior pœna est excommunicatio morte, ratione eventus, si nis-
mirum non sequatur pœnitentia excommunicati: tunc enim
quæ super terrã ligata sunt, ligata quoq; manent in cœlis; ut ex-
plicat Augustinus lib. 1. de advers. leg. & Prophet. cap. 17. Tole-
rabilior autem est respectu finis; ideo enim excommunicatus
traditur Satana, ut Spiritus salvus sit in die Domini JESU 1. Cor.
5. hoc est, ut hoc remedio dometur perversa hominis voluntas,
& discat in Spiritu incedere. Mors autem heretici simplici-
ter non tantum periculosa, sed & apertè noxia est: qua neque
heretici pœnitentia promovetur, ut interdum in excommunica-
tione fit: neque heresis tollitur: mors enim corpus interimit,
non opiniones.

148. Secunda: Ecclesia nullum aliud habet remedium tollen-
di hereses, quàm mortem. Respondeo: id verò apertè falsum est.
Nam Apostoli Ebionitarum, Cerinthianorum, Nicolaitarum &
similium heresin feliciter jugularunt, nullo hereticorum à Ma-
gistratu interempto. Fuerunt & sequentibus ætatibus hereses a-
liæ feliciter sopitæ, absque lege aliqua sanguinaria, donec tan-
dem hereticorum crudelitas, & seditio Christianis Imperatori-
bus edicta de tollendis hereticis extorsit, quemadmodum inter
alios D. Augustinus non obscure fatetur Epist. 50. ad Bonifaci-
um, Imò si tam validus ad tollendas ex Ecclesia hereses est ro-
gus aut gladius, qui fit, quod hodieq; Donatistarum & aliorum
Sectariorum heresin Pontificii nostris, quanquam falsò, impu-
tent Ecclesiis, nos verò apud ipsos ad oculum, sicubi opus fuerit,
monstrare possumus? hoccine est funditùs ferro & igni extirpa-
re hereses?

149. *Tertia: Falsarii omnium iudicio merentur mortem: At heretici sunt falsarii verbi Dei. Ergo Resp. Major omnium iudicio falsa est. Falsi enim poena legibus civilibus constituitur de portatio. Et omnium honorum publicatio, l. 1. § fin. ff. ad leg. Cornel. de fals. Deinde quale est delictum; talis etiam poena: sed falsatio verbi divini est delictum Spirituale, non ad forum soli, sed poli pertinens: ergo non est necesse, ut ultima poena civili puniatur, sed subsequetur Spirituales heretici de portatio seu exclusio ex patria caelesti, juxta illud: Si quis apposuerit ad haec, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto: & si quis diminuerit de verbis libri Prophetiae hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitae, & de civitate sancta, & de his, quae scripta sunt in libro isto Apoc. 22, 19. Hic autem in foro Civili, à Magistratu civiliter punitur, quantum ad tranquillitatem Ecclesiae publicam sufficit.*

150. *Quarta: ex August. Epist. 50. Gravius est, hominem fidem non servare Deo, quam foeminam viro: sed hoc morte punitur: Ergo Et illud. Resp. Augustini locum quod attinet, manifestum est ex contextu, ipsum non tam contra nostram sententiam disputare, quomodo puniendi sint heretici, quam contra Anabaptistas, quod sint puniendi. Nam cum in precedentibus ostendisset, quam necessarium esset, ut Donatistarum furori ab Imperatoribus resisteretur: subjicit: Cur cum datum sit homini divinitus liberum arbitrium, adulteria legibus puniantur, & sacrilegia permittantur: an fidem non servare animam Deo, levius est, quam foeminam viro? Docet haec verborum contextus aperte, Augustinum adulterii poenam Et sacrilegiorum permissionem seu impunitatem opponere: nos vero neque sacrilegia, neque haeresin à Magistratu impunita esse volumus.*

151. *Quid autem ipsam Corporalis Et Spirituales adulterii comparationem attinet, non equidem negamus, haeresin esse Spirituale quoddam adulterium; est enim defectio à Deo, cui fidem dederunt heretici in Baptismo: quod autem eadem utrobique poena*

pæna sit in foro Civili, pernegamus: alioquin gladio animadvertendum esset etiam in avaros, quia sunt Spirituales idololatra Eph. 4, & in desperabundos, quin & in omnes, qui contra conscientiam peccant, quia & ipsi fidem Deo datam non servant. Viderint igitur, qui istam rationem allegoricam tantopere jactant, ne nimis aperte transfuga fiant in castra Donatistarum, quos tamen jam gladio extinctos putant, dum nescio quam Ecclesiam puram putam, & omni labe carentem hac ratiuncula introducunt.

152. Quinta: Qui ideo occiduntur, ne bonis noceant: & ut suo supplicio multos corrigant, & denique ex morte beneficium accipiant, hi jure occiduntur. Tales sunt heretici, qui 1. nocent proximis magis quam latro aut pirata, animas occidunt, & omnia tumultibus implent. 2. Sua nece multis prosunt, ut ab heresi citius convertantur ad veritatem. 3. Beneficium habent inde, quod è vita tolluntur, nam quò diutius vivunt, plures errores excogitant, & majorem sibi damnationem accersunt.

Vnde quidam novitius aula Romana alastor nuper ex Bellarmino repetiit, ad legem caritatis pertinere hereticorum mortem illosque diligere hereticos, eisque benefacere, qui eos, quamprimum exoriuntur, è medio tollunt.

Sciop. Apol.
cap. 4. nu. 4.

153. Sed est in hac ratione egregia Sophisticatio, impingens in fallaciam consequentia. Si enim cause dicta sufficerent ad mortem alteri inferendam, quid obstat, quo minus omnes quoquo modo publice peccantes carnifici tradamus? Certum enim est, quolibet externo peccato noceri bonis, ad minimum malo exemplo: talibus etiam suppliciiis absterri fortè posse ceteros, & ipsum delinquentem, ne peccatorum cumulum augeat, impediri.

154. Verùm ejusmodi remedium impediendi scandala, & benefaciendi inimicis ignorat universa scriptura? Malevola est benevolentia, quæ aliquem miserum vult, ut ejus misereatur, inquit Augustinus lib. 3. Confess. cap. 2. & lib. ad Montanum

cap. 22.

cap. 22. Gaudeant hoc misericordia & benevolentia genere mi-
sericordes isti Patres Inquisitionis Hispanica, quibus sub finem
capitis 21 palpum obrudere voluit Bellarminus: nos alium
deinceps modum agendi cum haereticis, ex scriptura indicabi-
mus.

CAP. V.

Proponens argumenta, quae haereticos non inter-
ficiendos esse, docent.

155. Haecenus ergo Adversariorum sententias & rationes pro-
virili discussimus: Superest, ut mentem nostram in hac quae-
sione exponamus: ubi primum argumenta, quae haereticorum sup-
plicium capitale dissuadent, audiemus; dein, quomodo cum
ipsis agendum sit, videbimus.

156. Protestamur autem, nos nequaquam haereticorum cau-
sam agere, neque erroribus aut malitia ipsorum patrocinari: Sed
detestamur eos, ut mancipia Satanae, à quo captivi ducuntur,
juxta ejus voluntatem: interim tamen ne vis inferatur sacris
literis, aut aliquid alienum à Republica Christiana introducatur,
pio Magistratui capitale haereticorum supplicium dissuade-
mus his rationibus.

157. 1. De Ecclesia Novi Testamenti praedictum fuit à Pro-
phetis, quod absque cade & sanguine sit propagatura doctrinam
Evangelii. Ita enim scriptum est Esa. 11. v. 6. habitabit lupus
cum agno & pardus cum hædo accubabit, &c. & vers. 9.
Non nocebunt, & non occident in universo monte sancto
meo, quia repleta est terra scientia Domini. Quae ver-
ba quia generaliter de pace Ecclesiae & concordia Civium Rei-
publicae Christianae loquuntur, simul includunt modum propa-
gandi Ecclesiam, nimirum absque profusione sanguinis.

158. Frivolum autem est, quod Bellarminus objicit: non di-
cere Prophetam, quod Catholici non occident haereticos, Sed
potius contrà, quod haeretici occident, & non nocebunt Catholi-
cis; loqui enim Prophetam de Leonibus, Ursis, Serpentibus,
Regibus

Regalis, aliisque venenatis Bestiis, quibus diabolus & hereticos notari ait; Frivolum, inquam, hoc est. Nam per venenatas illas bestias non potest intelligere hereticos: horum enim totalis concordia cum Orthodoxis speranda non est, quia oportet haereses esse, 1. Cor. 11, Sed hisce titulis omnium omnino hominum naturam describit, qualis ea est, respectu corruptionis suae; Eos igitur, inquit, qui quondam Deo summè displicebant, jam ad agnitionem Christi adductos pacificè victuros, & cedere & à sanguine adversariorum sibi temperaturos.

150. Neq; tamen Magistratui novi Test: hoc pacto jus gladii eripitur: non enim hic de Politico agitur regimine, sed Ecclesia moderamine, in quo Christus dominatur gladio spiritus, qui est verbū Dei, Eph. 6, Is enim percutiet terram virga oris sui, & Spiritu labiorum suorum interficiet impium, ut paulò antè in v. 5. dicitur, & hujus Ecclesiastici moderaminis respectu additur, non occident in universo monte sancto meo.

150. II. Nullum habemus mandatum de occidendis hereticis in Novo Testamento, quod tamen in re tam seria haud dubie non fuisset intermissum. Nam quod fratres ignorantie olim in patu attulerunt ex Tit. 3. 10. hereticum hominem post unam & alteram admonitionem de vita, scilicet, tolle, ut ipsi interpretabantur; id jam diu protritum & obsoletum est, & non tam verbis quàm fustibus dignum, quia cum graecum vocabulum *negare* legere non potuerint, interim in divisione latini plusquam asininam inscitiam prodere voluerunt.

161. Respondet Bellarminus: Christum quidem & Paulum nihil præcepisse, sed nec prohibuisse, ut occiderentur heretici, quemadmodum nusquam jubent adulteros & falsarios occidi, fures suspendi, comburi latrones, & tamen id fieri & rectè fieri nemo negare audeat.

162. III, Sed vanitatem hujus objecti jam monstrabit tertia classis argumentorum, ubi ostenditur, Christum & Apostolos diversimodè hereticorum pœnas capitales prohibuisse, quod de

F

ceteris

ceteris pœnis criminum forensium adfirmari non potest: de illis
verò locis seorsim agendum est, ut *Φλυάριος Adversariorum* eò
melius discutiantur.

163. Primum igitur, cum Christus statum regni sui per para-
bolas exposuisset, *Matth. 13.* confert inter alia verbum suum
bono semini; hæreticos autem zizaniis, quæ bono tritico simul
erant interspersa. Volentibus autem servis evellere, & è me-
diò tollere zizania, noluit Paterfamilias, ne simul bonum evel-
latur triticum: Sed præcipit, ut crescere sinant usque ad messem,
& in tempore messis se dicturum messoribus, ut colligant primum
zizania, & alligent ea in fasciculos ad comburendum, triti-
cum autem congregent in horreum.

164. Per zizania hæreticorum conciliabula significavit,
inquit *Chrysostomus* homil. 47. in *Matth.* & quid per collectio-
nem zizaniarum intelligat, ibidem exponit his verbis: Vide
servorum diligentiam, inquit, Nam etsi non prudenter, se-
dulo tamen ad evellenda zizania festinant: quæ res solici-
tudinem ipsorum & diligentiam erga Satanam ostendit,
quodque ad unum solummodò respiciunt, non ut pœnas
inimicus luat, sed ut semina jacta non dispereant. Quare
quomodo morbum depellant, inquirent, nec sibi confi-
dunt, sed domini sententiam expectant, ac ideò interro-
gant, dicentes: Vis igitur abeuntes, colligimus ea? Domi-
nus autem prohibet, ne fortè simul cum Zizaniis herbam
etiam tritici evellant, quod dicebat, ut bella & effusionem
sanguinis prohiberet. Nam si trucidarentur hæretici, abiq;
fœdere pacis atque induciis bellum orbi inferretur, &c.

165. Eadem est interpretatio *Cypriani*, qui lib. 3. *Epist. 3.* cum
ex isto *Matthæi* loco intulisset, semper esse Zizania in Ecclesia,
quemadmodum in domo magna non tantum sunt vasa aurea
& argentea, sed & lignea & fictilia, & quedam quidem hono-
rata, quedam verò in honorata; Subjicit deinde: Ceterum
fictilia vasa confringere Domino soli concessum est, cui
& virga ferrea data est. Esse non potest major Domino suo
servus

servus, Nec quisquam sibi, quod soli Filio Pater tribuit, vendicari se putet, ut ad aream ventilandam & purgandam paleam jam ferre se posse, aut à frumento universa zizania humano iudicio segregare. Superba est ista obstinatio, & sacrilega præsumptio, quam sibi furor pravus assumit.

166. Bellarminus cum vim argumenti videret, nihil aliud egit, quam ut interpretationes illas patrum contra expressam mentem ipsorum eluderet. Chrysostomum ait hoc voluisse, tunc prohibendam zizaniorum evulsionem, si eorum evulsio frumento esset noxia: Quod si verendum non esset, tunc neque evulsionem istam esse prohibitam. Cyprianum ait; non de hæreticis, sed de malis Christianis agere. Vtramque sententiam utriq; patrum haud dubiè contra conscientiam adfingit Cardinalis.

165. Nam quod Chrysostomum attinet, nulla ibi est distinctio: sed in genere dicit, Dominum ista parabola bella & effusionem sanguinis prohibere: item: Dominum prohibere non conciliabula hæreticorum dissipare, non ora obstruere, non libertatem loquendi concidere, verùm interficere & trucidare: Insuper rationem addit huius interdicti geminam, non tantum, ne simul evellatur frumentum, quam solam vidit Bellarminus; Sed &, ne hæreticorum salus impediretur: posse enim multos in statum frumenti converti: quæ ratio locum habere non posset, si aliquo unquam tempore hæreticos, quatenus tales, occidere liceret.

168. Cyprianus primùm in genere loquitur de lapsis, quibus nec censura desit, quæ increpet, neq; medicina, quæ sanet: Deinde expressè Schismaticorum & hæreticorum errorum mentionem facit: hæreticos igitur à zizaniis excludere non potest.

169. His ergo, declarationis gratia, præmissis, hæreticos occidi à Christo fuisse prohibitum, ex hoc loco probamus duobus potissimùm argumentis.

1. Vbicunq; hæretici cum Orthodoxis relinqui jubentur, ibi hæreticorum prohibetur occisio.

F 2

Sed

Sed hoc in loco jubentur relinqui: voluit enim Dominus zizania crescere cum tritico. Ergo.

170. *Ad minorem respondens nonnulli per inficiationem: Negant enim per zizania, intelligendos esse solos hereticos, sed omnes omnino facinorosos in moribus & fide, idq. probant. 1. Ab appellatione Agri, qui non tantum Ecclesiam, sed mundum notat; in mundo autem non tantum heretici sunt, sed & flagitiosi alii. 2. Ab explicatione ipsius Christi, qui zizania interpretatur vers. 41. de scandalis & iis, qui faciunt iniquitatem, quod soli heretici non faciunt.*

171. *At, rationes istae nihil concludunt. Nam 1. Agrum illum non esse universum mundum, sed Ecclesiam, inde colligitur, quod non regna mundi, sed Regnum caelorum comparatur agro v. 24. quin & docet tota euvēgia istius capituli, Christum non de negotiis mundi, sed de rebus Ecclesiae suae agere: quod autem vers. 38. dicitur: Ager est Mundus, id per usitatam Scripturae Synecdochen fit, quia nimirum in mundo colligitur Ecclesia. Ad 2. dico: et si heretici non soli praebeant scandala, aut operantur iniquitatem, tamen sub universo isto genere ipsi quoque comprehenduntur, tanquam species non postrema.*

172. *Quod autem per zizania tantum heretici intelligendi sunt, tria probant: 1. quia ubicumq. seminis à Christo sati fit mentio, ibi de doctrina fidei, non morum, semen illud accipiendum est. Doctrinae autem fidei opponuntur haereses, non scelera. Nam quod de quadruplici semine in parabola proximè precedente dicitur; id de uno quidem semine verbi predicati, sed quatuor distinctos effectus habente, intelligendum est.*

173. 2. *Deinde, quia aliàs nulli prorsus facinorosi occidendi essent, nam zizania evelli & extirpari prohibentur, non aliqua, sed omnia, ubi enim Christus non distinguit, nobis etiam distinguere non licet: Id verò esset uno quasi impetu Magistratui politico jus gladii à manibus extorquere; quo nihil est absurdius.*

174. *Denique idem probat zizania natura: quod quoad cul-*

mum ac folia adeò simile est tritico, ut nisi ad justam pervenerit maturitatem, à tritico distingui nequeat. Unde dictum est Ζίζανιον, teste Varino quasi τριτάριον, παρὰ τὸ εἶναι παρὰ τὸ γενεῶν ἡγορευόμενον, quod triticum imitatur, illud ut umbra corpus sequitur, eiq̄ accrescit: notatur ingenium hæreticorum omnium, qui subdolè imitantur veros verbi Doctores, ficta pietate, docendi etiam & patiendi interdum genere, ut ab iis agrè discerni possint, donec dies messis eos secernat. Facinorosi verò atq̄ plerumque manifesti sunt, nec facinoribus suis quenquam facile fallunt, ideò melius urtica aut tribulis, quàm zizaniis conferrentur, quemadmodum Iohannes Baptista tales paleis adsimilat, quæ à tritico manifestè discerni possunt Matth. 3, 12. de occultè sceleratis hîc sermo non est: nam si non sunt manifesti, ne puniendi quidem: quia quæ Deus solus novit, solus etiam puniet.

175. Alterum argumentum nostrum tale est: Quod hominibus interdictum, Angelis autem præceptum est, illud à nullo hominum est attentandum.

Sed evulsio zizaniorum hominibus interdicta, angelis præcepta est, uti constat ex collatione v. 29. 30. & 41. Ergo zizania evellere, hoc est, hæreticos interficere nemo Christianorum hominum attentare debet, vi interdicti Christi vers. 30.

176. Objiciunt aliqui, utroque vocabulo, servorum & Messorum, intelligendos esse Angelos: quia omnes Angeli sunt servi, seu ministri à Deo emissi: & sic nequaquam hominibus, præsertim magistratui zizaniorum evulsionem interdictum esse, sed certo Angelorum ordini: distinguere enim Christum inter duo distincta officia Angelorum, quorum unum est generale; inservire hominibus, alterum ordinarium & certum, messorum nimirum, & pertinet ad certum Angelorum ordinem.

Celsus.

177. Sed non possunt Angeli hoc loco simul dici Servi & Messores: Nam & duo distincta genera nominum adhibentur, quod aliàs necesse non fuisset: Nam in ultima Messe, hoc est, in novissimo iudicio omnes Angeli venient cum Christo, Matth. 25, 31.

2. De Servis dicitur, quod ignoraverint, diabolum tritico im-
miscuisse zizania: De Angelis verò probari non potest, quod
ignorent, quid à Diabolo agatur in mundo.

178. Verùm satis de hoc loco, qui sufficienter ostendit, Christum
prohibuisse, ut ad mortem usq; in hereticos animadvertatur.
Alter extat Luc. 9, 54. ubi cum discipuli voluissent, ut ignis
de cælo descenderet, & Samaritanos Christum recipere renuens
tes consumeret, cum increpatione prohibiti fuerunt, à Deo, di-
cente an nescitis, cuius Spiritus filii sitis: filius hominis non ve-
nit animam perdere, sed salvare.

179. Respondet ad hunc locum Bellarminus 1. latissimam esse
differentiam inter Samaritanos illos & hereticos: Illi enim nun-
quam promiserant, se Christi religionem servaturos sed tunc pri-
mùm eis offerbatur, & ideo compellendi non erant: at heretici
promiserunt, professiq; sunt, se Christi fidem servaturos, ideo me-
ritò compelluntur. 2. Iacobū & Iohannem, ait, non tam zelo sa-
lutis animarum, quàm amore vindictæ cupivisse Samaritanos
comburì, Ecclesiam verò zelo salutis animarū, quàm heretici
pervertunt, eos persequi, quo zelo Christus vendentes templo
ejecit, Petrus Ananiam & Sapphiram interfecit, Paulus for-
nicantem Satana tradidit, &c.

180. Ad 1. respondeo: Differentia illa proficiscitur ex malo
principio, quod clarius proponit ad hunc locum Greg. de Valen-
tia, quod nimirum mitius sit agendum cum iis, quibus primum
proponitur Evangelium, quales erant Samaritæ, quàm cum a-
lijs, qui jam illud receperunt, quos vi compellendos esse scribit.
Sed hanc differentiam ignorat Scriptura, quæ Christum semper
sibi similem habet, talem nimirum, qui non ferro, sed verbo re-
gnum suum tuetur & amplificat: & ratio illa, quàm Christus
ipse addit, apud Lucam, ubique locorum, & apud omnes populos
valet: venisse nimirum Filium hominis, non ut perdat, sed
salvet.

181. Falsum autem est, quod scribit Bellarminus; eos, qui-
bus primum offertur Evangelium, compellendos non esse: ali-

ter

ter enim docuit Salvator in parabola Luc. 14, 23. ubi convivator precipit famulis, exeant ad eos, qui juxta vias & sepes jacebant, (quæ notatio erat gentilium nondum conversorum & extra pomeria Ecclesiæ adhuc degentium) & compellant eos intrare: quod fit, non, si externa vi è medio tollantur, tales enim non convertuntur, sed evertuntur, & vi coacti hypocritæ fiunt, non veri Christiani: verùm cum partim doctrinâ legis terrentur ipsorum conscientia, ut Medicum animarum querere cogantur; partim etiam, quando à Magistratu Politico, ad audiendum Verbum per legitima media adiguntur.

182. Ad 2. Quod Apostoli Samaritarum internecionem in tempestivo zelo postulaverint, non negamus: ideò enim Christus eos objurgat: an nescitis: cujus Spiritus filii sitis? neq; etiã prolixè disputabo, quo zelo inquisitores Hispani sæviant in eos, et jam non auditos, quos levissimo saltè indicio à Romana Synagoga alienos esse deprehendunt: Sufficit, quod hujusmodi violentam homines convertendi rationem Christus interdixit, addita gravissima ratione, non tantum de compescendâ vindictâ privatâ, verum etiam de considerando Christi officio, quod est hominum salutem querere, non interitum.

183. Sufficienter igitur, ut arbitror, hæcenus probavimus, Christum non tantum, hæretici ut interficerentur, non præcepisse: sed & ne fieret prohibuisse. Similem prohibitionem habemus apud Paulum nostrum 2 Corinth. 10, 4. ubi, cum personæ suæ vilitatem à contemptu Corinthiorum vindicasset, ait tandem, arma militiæ suæ non esse carnalia; innuens hoc ipso, se quidem extraordinaria uti posse potestate ad compescendos contradicentes, sed id non esse sui muneris, accepisse enim sese potestatem ad eorum ædificationem, non ad destructionem, 2. Cor. 10, 8. & 13, 2.

184. Progredimur ad quartam argumentorum classem, quæ deducitur inde, quod ad fidem nemo cogi debet aut potest. Nam vo- Erasmus.
luntarium populum expetit Dominus Psal. 110, 3. Et ut ille ait,
non

non potest esse sincerum, quod coactum est, nec Christo gratum est, nisi quod voluntarium. Sed in hereticos ad mortem usque sevir, nihil aliud esset, quam animos hominum cogere vellet, in quos tamen homo nullum habet imperium: Cogitationes enim animorum non ferro & vi externa, sed cogitationibus contrariis instillandis superantur: quam ob causam in iure Canonico nova & inaudita vocatur predicatio, qua verberibus exigit fidem, dist. 47. Quid autem.

185. Et testatur experientia coactionem in religionis negotiis semper male cessisse. Aut enim hypocritas fecit, qui paenam metu quidvis pro fide Catholica receperunt, aut tumultus privatos publicasque persecutiones excitavit, quas saepenumero veritatis divinae hostes sub praetextu religionis susceperunt: quod exemplo Vandalarum in Africa, Gothorum in Italia, Arianorum in Graecia, Mahometanorum in Turcia probari posset, si ubi opus fuerit. Facile enim fieri potest, ut alienae fidei socii ad fidem nostram coacti, versa rerum facie, simili crudelitate persequantur persecutores aut conversores suos, primos illius crudelitatis architectos.

Sciap. Scalig.
hypobol. p. 221.

186. At enim, inquit novitius quidam crudelitatis Antichristianae ut sequatur: 1. Fatetur Christus, neminem venire ad se, nisi Pater traxerit eum, Iohan. 6. 2. Si qui hoc pacto coguntur, non tam ad fidem, quam ad sollicitudinem fidei coactio fit, quod accidit credentibus haeticis & in errore stolidioribus, quos non tantum correptione, sed centum plagis, hoc est, paenis ac incommodis compescendos esse ait.

188. Ad primum dico: Frivola prorsus argumentandi ratio ab actione Dei intra hominem, ad externam violentiam hominum. Trahit Deus hominum animos verbo suo tanquam verriculo & reti, quae ex nolentibus facit volentes, ut tandem externo quoque opere internam voluntatis suae conversionem ostendant: Magistratus autem externa vi ferè nihil aliud efficere potest, quam ut externis actibus se consentire simulent, animis plerumque semper repugnantibus. Al.

188. Alterum quod obicitur, inane cavillum est; non enim hoc queritur, num, qui segniores sunt in fide compescendi sine legitimis mediis, ut majorem fidei, & salutis suae curam habeant; sed num externa vi, praesertim capitali, qualis inquisitoribus Hispanis familiaris est, cogendi sint, aut cogi possint: media longè meliora sunt, diligentior institutio; erroris, cui haecenus patrocinati fuerunt, denudatio; solida ejusdem refutatio, utilitatisq; & certitudinis doctrina divinitus inspirata demonstratio, &c.

189. Bellarminus aliam adfert instantiam, quasi illi, qui fidem veram nondum sunt amplexi, ad eam non sint cogendi: ij verò, qui in Baptismo eam sunt professi, sed jam resilierunt, cogendi sint, ut eam servant. Sed haec distinctio nullo nititur fundamento: imò si quid dandum est discriminis, contrarium potius hoc in genere observandum esse docetur in parabola Luc. 14, 17. ubi qui jam erant intra Civitatem Domini, hoc est, Iudaei per Sacramentum circumcisionis in Ecclesiam recepti, humaniter invitantur ad coenam magnam; Reli, qui verò, qui foris sunt, intrare compelluntur.

190. Sed ne tergiversari videamur, si coactionem intelligit civilem, quae fit gladio Magistratus politici, probanda ipsi erat tam temeraria adfertio: Si enim omnes, qui à fœdere Baptismi resiliunt, gladio ferendi essent, nemo hominum, ne quidem Magistratus ipse, aciem gladii effugere posset. De coactione verò Ecclesiastica seu Spirituali nos quoque largimur: ea verò coactio fit, cum fœdus, quod cum Deo inierunt, ipsis subinde inculcatur, delicti gravitas ostenditur, poena subsequutura exaggerantur, & quae similia ex Lege proponi possunt, quibus animi nondum prorsus indurati commoveri, & ad frugem reduci possunt: Fuisse autem homines ad servandam fidem DEO datam capitali poena unquam coactos, vix ullo aliquo doceri potest exemplo.

191. Hinc rectè & prudenter monuit D. Augustinus Epist.

127. Onerosior est quàm utilior diligentia, quamvis ma-
G gnum

gnum deferatur malum, & magnum teneatur bonum, cogi tantum homines, non doceri: & iterum corrigi eos volumus, non necari.

192. Probamus ulterius institutum nostrum, ex Testimonio Orthodoxe antiquitatis, uti prolixè Tertulliani, Chrysostomi, Cypriani, Hieronymi, Lactantij sententias & judicia de hac quaestione pro nobis adducere possemus: sed brevitati studentes, unicum tantum Augustinum consulimus arbitrum, cujus alioquin auctoritatem in hac quaestione Pontificii, ut caput aliquod Medusæ, nobis objicere solent.

193. Ex hujus igitur Epistolis (ut alia ipsius Scripta lubens præteream) in quibus ex professo hanc materiam tractavit, tria imprimis argumenta colligi possunt, quibus hæreticos interficiendos non esse, feliciter ostendit: ad epistolas enim suas ipsemet in hac quaestione provocat Epist. 158. ubi sic scribit: Si Proconsul persistit, velle gladio vindicare, quanquam sit Christianus, & quantum advertere possemus, non sit ad hæc cruenta proclivis, tamen si necesse fuerit, etiam gestis jubete allegari epistolas meas, quas de hac re singulas vobis mittendas putavi.

194. Primum igitur argumentum petit ab utilitate ipsorum hæreticorum: quibus spacium respiscendi dandum esse docet: posse enim Dominum infirma membra sanare, modo ne nimia impietate præcidantur. Ita enim scribit ad Donatum Africa Proconsulem Epist. 127. Ex occasione terribilium judicium ac legum, ne in æterni judicii pœnas incidant, corrigi eos cupimus, non necari, nec disciplinam circa eos negligi volumus, nec suppliciiis, quibus digni sunt, exerceri: sic igitur eorum peccata compesce, ut sint, quos pœniteat peccasse, &c. Cumq; amice rogasset ipsum, ut potestatem occidendi se habere oblivisceretur; addit tandem: Non tibi vile sit, neque contemtibile, fili honorabiliter dilectissime, quod nos rogamus, ne occidantur, pro quibus Dominum rogamus, ut corrigantur.

195. Secun-

Tom. 1. 644.

195. *Secundum petit ab honesto: Facere enim hoc ad servandam conscientiam nostram, & ad mansuetudinem Ecclesiae commendandam: quā de re ita scribit ad Marcellinum tribunum & notarium, Epist. 158, Pœna sanè illorum, quamvis de tantis sceleribus confessorum, rogo te, ut præter supplicium mortis sit; & propter conscientiam nostram, & propter Catholicam mansuetudinem: Ipse enim fructus ad nos pervenit confessionis illorum, quia invenit Ecclesia Catholica, ubi suam erga atrocissimos inimicus fervet, atque exhibeat lenitatem.*

196. *Tertium à diversitate Ecclesiastici & Politici regiminis: quod argumentum proponit his verbis Epist. 60. ad Apringium judicem: De vobis quidem dixisse Apostolum legimus, quod non sine causa gladiū geratis, & ministri Dei sitis, vindices in eos, qui malè agunt: Sed alia causa est provinciæ, alia est Ecclesiæ: illius terribiliter gerenda est administratio, hujus clementer commendanda est mansuetudo. Quo in loco etsi ne quidem facinorosos, & contra Leges Politicas etiam peccantes, suo quodam fretus judicio (ne nimirum Martyrium pati viderentur, seu ut ipse loquitur Epist. 158. ne passiones servorum Dei, quæ debent esse in Ecclesia gloriosæ, inimicorum sanguine dehonestentur) vult interfici, satis tamen est, ostendere, quid ipsi fuerit animi in hac questione de interficiendis hæreticis, quales erant Circumcelliones, pro quibus isthæc scribebat.*

197. *Objicitur autem, quot quot pro hæreticorum morte verba faciunt, Augustinum hanc sententiam suam retractasse; in quam rem allegant duo loca: Primum ex lib. 2. Retract. 50. ubi scribit: Sunt duo libri mei contra partem Donatistarum. In primo libro dixi, mihi non placere ullius secularis potestatis impetum schismaticos ad communionem violenter arctari: & verè tum mihi placebat: quia nondum expertus eram vel quantum mali eorū auderet, impunitas vel quantum eis in melius mutandis conferre potest diligentia disciplina.*

fol. 210. 198. Alter locus extat Epist. 50. ad Bonifacium, ubi leges Imperatorum de tollendis hæreticis laudat, easq; in usum Donatistarum à se correctos esse, & ab illa furiosa pernitie liberatos gratias agunt: Idq; confirmat exemplo civitatis suæ Hipponis, quæ legum imperialium timore coacta ad Catholicam veritatem fuit conversa. Ad utrumq; aliquid dicendum est, ut de sententia Augustini aliquid certi constet.

199. Quod ergò locum ex lib. Retract. attinet, observandum
1. quod ibi de morte verbū nullum, sed de arctatione seu coactione, quæ etiam alio modo, quàm per mortis violentiam fieri potest.
2. Non agit de hæreticis solùm, sed de hæreticis, qui simul sunt Schismatici, hoc est, de iis, qui non tantum errorem in fide alunt, & disseminant, sed insuper Schismata, tumultus & seditiones faciunt, sicut expressè scribit, sibi olim placuisse Schismaticos ad communionem violenter arctandos non esse: ita enim ipse definit hæreticos Schismaticos, qui se ab aliis aliter sentientibus segregabant, illosq; armis vexabant & impugnabant.

200. Tales erant olim Donatistæ & Circumcelliones, qui non tantum perniciosum in doctrina errorem fovebant, & hinc inde disseminabant, sed insuper armis & exquisitis suppliciorum generibus persequebantur Orthodoxos, quemadmodum Epist. 160. plus justo mitior fuit in eiusmodi Circumcelliones, qui presbyteros Orthodoxos pessimè tractaverunt, unum eorum exceptum insidiis trucidaverunt, alterum è domo raptum, oculo effosso, digitoq; amputato truncaverunt.

201. Pro eiusmodi nebulonibus olim se ex caritate Christiana intercessisse scribit, cum nondum expertus esset, quantum mali auderet ipsorum impunitas: de hæreticis autem, quatenus simpliciter tales sunt sine seditiionis aut aliorum facinorū accessione, nihil tale habet: imò si retractare voluisset suam de non occidendis hæreticis sententiam, necesse fuisset, ut vel loca ea omnia, ubi eandem tractavit, recitaret, vel saltem communem propositionem istam hæretici capite plectendi sunt, vel his vel aliis verbis, substitueret, quorum neutrum ab ipso factum fuisse certum est.

Clarius

202. Clarius id patet ex Epistola 50. ad Bonifacium, quam Ade-
versarii pro se allegant. Ibi enim primum in genere dicit, Dona-
tistas & Circumcelliones non propter haeresin, sed propter iniqui-
tatem, & propter Christianae unitatis impiam divisionem subla-
tos fuisse: deinde in specie longo catalogo recitat Donatistarum
& Circellionum scelero, & in primis illorum, pro quibus apud A-
pringium Iudicem intercesserat; qui Presbyteris Orthodoxis os-
culos extinxerant, & cuiusdam Episcopi manus & linguam
praesciderant, nonnullos etiam trucidaverant, fol. 221.

203. Refert praeterea, quomodo domos depraedati fuerint, per Idea operum
nocturnas aggressiones & incendia, non solum privatorum habita- ^{Iesuiticorum.}
culorum. verum etiam Ecclesiarum, in quas flammis non defu-
isse scribit, qui & Codices Dominicos mitterent fol. 222. quo-
modo innocentium, qui eos offenderant domus, aut deposuerint
ad solum, aut ignibus cremaverint, fol. 214. quomodo Patres-
familias honesto loco natos, & generoso cultu educatos, vix vi-
vos post eorum caedes abstulerint, vel vinctos ad molam, & eos in
gyrum ducere, tanquam jumenta contemptibilia verberibus ad-
egerint. ibid.

204. Addit insuper, sic laborasse eorum furorem, ut aut Or-
thodoxos occiderent, ut suae crudelitatis pascerent libidinem,
aut etiam seipsos, ne perdidisse videantur occidendorum homi-
num potestatem, fol. 212. per aquas & flammis seipsos occidere,
quotidianum illis fuisse ludum scribit: Hac enim eos tria mor-
tis genera diabolus docuisse, ut mori volentes, quando non in-
venirent, quem terrent, ut ejus gladio ferirentur, per saxa se
mitterent, aut ignibus gurgitibusque donarent, fol. 214.

205. Non sunt haec haereticorum opera, sed praedonum, sica-
riorum, sacrilegorum, parricidarum latrocinia, in qua si pii Im-
peratores gravissime animadvertunt, si Augustinus etiam de
pristina clementia non nihil remisit, & in Imperatorum edicta
consensit, nihil utrinque ab officio Christiani hominis factum est

alieni: Hereticos autem occidendos esse propter impiam, quam spargunt doctrinam, ex Augustino nunquam probari potest.

206. Civitatem Augustini quod attinet, ea quidem metu Legum Imperialium ad fidem Orthodoxam coacta fuit. Sed ista coactio plures fecit Hypocritas, quam veros Christianos, neque admodum diu duravit, sed quamdiu poena metus: neque enim omnes sunt Christiani, qui ore se tales profitentur; Deus cor hominis afficit, externa professione non est contentus. Sed haec de Augustini sententia sufficient.

207. Accedit denique pro adsertionis nostrae confirmatione consuetudo primitiva Ecclesiae, in qua ad fidem neminem coactum fuisse, Ecclesiastica testatur historia.

lib. 3. hist. cap. 7. 208. Socrates reprehendit hoc nomine Theodosium quendam Synaxae Civitatis Phrygiae Pacatianae Episcopum, quod cum non esset consuetudo Ecclesiae Orthodoxae, ut quenquam persequeretur, nihilominus tamen hereticos persecutus fuerit, idque non zelo rectae fidei, sed avaritia adductus pecunias ex hereticis colligere studuerit; quo in genere annon Pontificii simile quid habeant, sapientes judicabunt.

Circa annum
Christi 147.

Euseb. lib. 4.
cap. 33.

209. Primus Imperator Christianus fuit Philippus Arabs, sub quo pestilens exorta haeresis est Helcesaitarum, qui ex universa Scriptura quaedam approbabant, ac rursus quaedam cum ex veteritum ex novo Instrumento usurpabant, Apostolum prorsus rejiciebant, librum quendam circumferebant, quem caelitus delapsum, & si quis illum audiat ac credat; hunc peccatorum remissionem, aliam ab ea, quam Christus impertivit, accepturum dicebant, referente Origene in Psal. 82. neque tamen hos hereticos ab Imperatore gladio sublato esse legitur.

Circa annum
Christi 325.
Socrat. lib. 9.
cap. 3.

210. Sequebatur Christianissimus ille Imperator Constantinus Magnus, cujus Imperium incidit in illam Sectarum omnium Metropolin, Arianam videlicet, cumque & viribus valeret, neque qui hoc suaderent destitueretur, noluit tamen haeresiarum Ariam durius, quam exilio punire.

211. Theo=

211. Theodosius Major multam pecuniariam in hereticos sanxit; mortis autem poenam dicere non fuit ausus, haud dubie non intermissurus, si lege divina se ad id obligatum esse credidisset.

Circa annum
Christi 385.

212. Theodosius Junior admodum commendatur à Socrate lib. 7. cap. 42, ob clementiam, quodq; Proclum Episcopum Constantinopolitanum ideò habuerit in pretio, quod is placidus omnibus fuit hereticis, hoc se pacto eos magis, quàm violentia attracturum praecogitavit.

213. Cap. 29. idem Theodosius & Valentinianus Imperatores laudantur, quod Nestorii novitii Episcopi savitiam in hereticos coercuerunt: Nam cum Nestorius publicè alloqueretur Imperatorè his verbis insolentissimis: Da mihi, ò Imperator, terram ab hereticis repurgatam, & ego tibi vicissim caelum dabo. Disperde mecum hereticos, & ego tecum disperdam Persas; memorat Historicus, Imperatores hunc ejus impetum admonendo cohibuisse: tandem etiam ipsius Nestorii famosam haeresin non morte, sed exilio vindicarunt.

Circa annum
Christi 435.

Vide & Eusebi-
um lib. 7. hist.
Ecol. cap. 29.

214. Ex his exemplis constat, quid primitivæ Ecclesiæ in more fuerit: Nam ante Theodosii tempora hereticos capitali supplicio non fuisse adfectos, certum est: & quid de legibus Valentiniani & Martiani contra hereticos promulgatis sentiendum sit, supra Thesi 123. & sequent: dictum est.

215. Augustinus certè per integrum novennium in Manichæorum fuit haeresi neque tamen legitur quenquam in ipsum igne aut ferrò animadvertere voluisse, quod si factum fuisset, quanto Ecclesiæ doctore jam careremus? Ergo ex hoc etiam exemplo pristina Ecclesiæ consuetudinem videre licet.

216. Quod si conciliorum autoritate in hac questione standum est; satis est, quod nobile illud & à plusquam trecentis Patribus collectum Concilium Nicenum Arium legitimè damnatum, non tamen Imperatori Constantino necandum tradidit; quod haud dubie factum fuisset à sanctis Patribus, si vel legi divina vel sanctionibus Orthodoxæ Ecclesiæ fuisset consentaneum.

217. Simi-

217. *Simile quid factum est in concilio Coloniensi, Anno octavo Constantini Imperatoris, Christi 347. in quo omnium Episcoporum consensu Euphratas Arianus Episcopus Coloniensis, voce Maximi Trevirorum praesidis proclamatus est blasphemus in Spiritum sanctum eatenus, quod Christum negavit, & tamen capitis damnare ipsum non fuisse ausi: sed hanc mediocritas mea fert sententiam, inquit praesul, sicut Dei & Domini nostri Salvatoris ore prolata est: dicentis. Omnia peccata & blasphemiae remittuntur hominibus: qui autem blasphemaverit aeterno iudicio: ideo remittitur ei, neque hic, neque in futuro, sed reus erit aeterno iudicio: ideo Episcopum eum, manifestum est, esse non posse, Contenti igitur fuerunt, ut ab Episcopatu removeretur.*

218. *Idem omnino fecere omnes Synodi; nec usquam legitur, Synodale decretum haereticum Synodo convictum, & damnatum tradidisse Magistratui. Primum hoc attentavit infelix illa Synodus Constantiensis Anno 1415, quae Iohannem Hussum & Hieronymum Pragensem, licet non convictos sed ex recepta Papicolarum consuetudine pro haereticis proclamatos, quemadmodum olim Paulus Iudaeis dicebatur haereticus Act. 24. vers 12. contra fidem datam politico Magistratui tradidit, ut comburerentur.*

219. *Haec ergo sunt praecipua adsertionis nostrae fundamenta, quibus stabilimus partim ex sacris Scripturarum dictis & exemplis; partim ex firmissima ratione, partim ex Orthodoxorum Patrum consensu, & primitivae Ecclesiae consuetudine; haereticos, quatenus tales, interficiendos non esse:*

220. *Ne tamen videamur, cum Epicureis nostris & laetae Religionis hominibus, statuere, quenquam posse, vel debere credere quidquid voluerit; ne etiam videamur haereticorum Patrocinium, per omnia in nos recepisse: restat nunc, ut paucis sententiam nostram de coercendis haereticis exponamus.*

CAP. VI.

Quomodo coercendi sint haeretici?

221. *Hic vero ante omnia distinguendum est inter officia Episcoporum*

scoporum & Magistratus Politici: ea enim *dis diá παρὰ* distincta esse oportet, al-
lias intolerabilis rerum confusio in Ecclesiam introduceretur.

222. Episcoporum seu Ministrorum Ecclesie officium quò ad hæreticos, triplex
est juxta doctrinam Apostolicam. 1. Diligens inquisitio & observatio: hoc e-
nim est cavere Pseudoprophetas, attendere, ne fortè in sincerum doctrinæ E-
vangelicæ ministerium clanculum sese insinuent dolosi operarij, qui impietate
doctrinæ seducant imperitiores: quod si de quibusdam conjectura est, sedulo ob-
servent, & inquirant in ipsorum studia & actiones, quemadmodum apostolus
hortatur Rom. 16, 17: Rogo vos fratres, ut observetis eos, qui dissensio-
nes & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt.

223. 2. Alterum officium est admonitio semel atq; iterum repetita. Non enim
oportet verbi ministros esse canes mutos, sed potentes ad redarguendum: ideoq;
D. Paulus vult non unam saltem, sed & alteram adhortationem ad hæreticos
instituentiam esse. Tit. 3, 10, in qua & error ex Scriptura ostendendus, errans
debita severitate objurgandus, & Ecclesiastica pœna tergiversanti intermi-
nanda est.

224. Hoc est, quod monemur Cant. 2. Capite nobis vulpeculas, quæ de-
moliuntur vinea: nam vinea nostra gemmas protrudit. De quo loco i-
ta scribit Augustinus Serm. 107. de temp. Quid est Capite? id est, compre-
hendite, convincite, confutate, ne exterminentur Ecclesiasticæ vi-
neæ: quid est aliud vulpes capere, quàm hæreticos divinæ legis au-
toritate revincere, & sanctarum Scripturarum testimonijs veluti
quibusdam vinculis alligare atq; constringere?

225. 3. Tertium est executio: quod si enim ne sic quidem aliquid efficitur, sed
is, qui hæreseos ex Scriptura convictus pertinaciter eam tuetur, tunc ad popu-
lum deferendus est, hæresis publicè refutanda, & ut omnes ab ejusmodi homine
tanquam seductore & perturbatore sibi caveant, sedulo monendum: hoc enim
est hæreticum hominem post unam & alteram admonitionem *παρὰ τὸ αἰεὶ* de-
vitare, rejicere, & omne commercium ejus, quoad ejus fieri potest, fugere.

226. Quod si severiorem istam animadversionem adspernatus fuerit, neq; Ec-
clesiæ judicium audiverit, tunc adhibeatur ultimum remedium, Ecclesiæ adhuc
relictum, ut nimirum per excommunicationem legitimam, tanquam morbidum
membrum ab Ecclesia rescindatur, juxta præceptum C H R I S T I: Si Ecclesiam
non audierit, sit veluti Ethnicus & Publicanus Matth. 18, 17: & hoc pacto Apo-
stolus Paulus scribit, se Hymenæum & Alexandrum tradidisse Satanae, ut disce-
rent non blasphemare 1. Tim. 1, 20.

227. Hinc est illud Augustini quest. 59. in Deuter. Hoc nunc agit in Ecclesia

H

excom-

excommunicatio, quod agebat tunc (in V. T.) interfectio. Et lib. de fide & operibus cap. 2. Phinees Sacerdos adulteros simul inventos ferro ultore confixit: quod atiq; degradationibus & comminationibus significatum est, esse faciendum hoc tempore: cum in Ecclesie disciplina visibilis fuerit gladius cessaturus. Et tantum Ecclesie minister faciat in coercendis hereticis.

228. Magistratus quatuor habet, quæ hoc in casu agat.

1. Curet ante omnia, ut ministerium Ecclesie sit purum, ab omni suspitione hereseos alienum. Quam in rem publicis edictis, Scriptis & Confessionibus veram doctrinam comprehendere, & administris publicorum Officiorum subscribendam proponere prodest.

229. 2. Ne tam facile insinuare sese possint falsi Doctores, ministros suos in Politicis & Ecclesiasticis muneribus iuramento religionis sibi devinciat, exemplo Iosue cap. 24, 25. qui percussit cum populo suo fœdus, ut auferrent Deos alienos, & servirent Domino DEO: Exemplo Ioasi 2. Reg. 11, 17. qui per Iojadain summum Sacerdotem pepigit fœdus inter se & Dominum, & inter se & populum: Exemplo Iosie 2. Reg. 23, 3. qui fœdus percussit coram Domino, ut ambularent post Dominum, & custodirent præcepta ejus & testimonia, & ceremonias in omni corde, &c.

230. 3. Ministros Ecclesie vel malè viventes, vel impiè docentes, officio deponat, aliosq; & sinceritate doctrine & integritate vitæ commendatos, accedentibus totius Ecclesie suffragijs, substituatur.

231. 3. Falsæ doctrine disseminatores ab Ecclesiastico Ministerio legitime convictos, & tamen etiamnum vel voce, vel scripto alios seducentes compescat, eosq; vel carcere mulctet, ut & ipsi sapere discant, & alijs molesti esse desinant: vel ad suos procul abire jubeat, ut ad minimum sui territorij incolæ ab eorum veneno tuti esse possint.

232. Quod si ad frugem revertantur severiore ista pœna correcti; non est consultum, ut in pristinum locum in Ecclesia restituantur, ne ad vomitum redeundi occasionem habeant, sed inter Auditores locus eis relinquatur, ut magis magisque errorem pristinum detestari pergant, & in agnita veritate confirmantur.

233. Qua tamen vel carceris vel exilij pœna (si rem recta lance appendamus) non puniuntur ut heretici, sed ut turbatores pacis publicæ, & legum publicè promulgatarum temerarij transgressores: siquidem ex Confessionibus & edictis publicis eos latere nequeat: eam, quam propagant heresin, in ista, unde excluduntur, regione non tolerari.

234. Quod si accesserint ad heresin alia facinora, puta seditiones, tumultus, insidia Magistratibus posita, & si quæ sunt his similia, qualia in Donatistis &

Circum-

Circumcellionibus tempore Augustini deprehensa fuerunt, integrum erit Magistratui, ut & capitis poenam delinquentibus decernat: tunc enim non ut heretici, sed ut flagitiosi puniuntur, & non in peccata primæ, sed secundæ tabulæ gladio animadvertitur.

235. Idem esto iudicium de blasphemis, qui absq; fronte & manifestis verbis Deum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum blasphemant pertinaciter, quemadmodum eo nomine à Iudæis interdum supplicium sumtum est. & Berna de Valentino Gentili, Genevæ de Serveto, non tam ut Sectario quodam (quemadmodum Beza scribit in vita Calvinii) quam ut de monstro ex mera impietate horrendisq; blasphemijs conflato, quibus totos annos triginta tum voce tum scripto cælum ac terram infecerat. Vol. 3. fol. 377.

236. Verùm extra casum istum pius Magistratus à gladio sibi temperat: Errores enim non homines interficiendi sunt, & hoc pacto hæctenus in nostris Ecclesiis contra hereticos processum fuisse, publicè constat: quod si alijs aliter placet; ipsi viderint: Sanè nullis bonis unquam in Ecclesia placet, si usque ad mortem in quenquam licet hæreticum sæviatur, ait Augustinus lib. 3. contra Crescon. Grammat. cap. 50.

237. Longè alius observatur processus in papatu, ubi non in Doctores, sed auditores, & simplicissimū vulgus promiscuè animadvertitur; non cognita causâ, sed audito saltem heretici nomine, ad ignem, ad furcam, ad equuleum properatur; non admonitio instituitur una atq; altera, sed inquisitio & proditio, exemplo Iudæorum, qui suos quoq; habuerunt Coryceos & emissarios Ezech. 22, 9. Ose. 6, 9. Luc. 20, 20. Ioh. 7, 32. neq; semper exspectatur, donec in manus Magistratus incidant, sed per literas sanguinarias eos expiscantur, præ nimia siti sanguinis verè Christiani quemadmodum olim Semejas contra Ieremiam ejusmodi literas scripsit ad Sacerdotes Hierosolymitanos Ierem. 29, 26. & Saulus spirans minas & cædes à Principibus Sacerdotum epistolas accepit ad Synagogas, ut quos inveniret Christianos caperet, Act. 9, 2. & tandem non in homines tantum sævitur, sed & in ædificia publica, quæ more Circumcellionum diruunt & depraedantur, eoq; nomine quasi re benè gesta gloriantur, dicentes cum illis Pseudoprophetis: Benedictus sit Dominus, divites facti sumus. Zach. 11, 5.

238. De hoc modo inquirendi in heresin & hereticos, nihil habet universa Scriptura sacra, nihil præscribunt jura humana: & ne quidem Ethnicis Imperatoribus Christianos propter fidem persecutibus in more fuit. Nam Trajanus Imperator ad consultationem Plinij secundi rescribens, quamvis puniri jubet Christianos, si deferantur & arguantur, tamen prohibet eos conquiri, & libellos Vide Plin. l. 10.
Epist. 97. & 98.
Tertul. Apol. cap.
2. Euseb. l. 3. hist.
Eccles. cap. 33.

libellos delatorios sine autore propositos, vetat locum habere, eò quòd pessimi
sint exempli, neq; illius seculi. Plinius quoq; persecutionis istius exsecutor, hesi-
tasse sese scribit, num nomen ipsum Christianorum, etiamsi flagitijs careat, an
flagitia coherentia nomini puniantur. Quæ omnia susq; deq; habentur à Roma-
nensibus, hodiernis Ecclesiæ persecutoribus.

239. Sed hanc tyrannidem autoribus suis defendendam relinquimus, qui e-
xemplo illius Theodosij, cujus Socrates meminit, non zelo rectæ fidei, sed avaritia
adducti pecunias ex hæreticis colligere student: nos eo modo, quem paucis the-
sibus delineavimus, hæreticorum malitiæ obviam iri, & Ecclesiæ salutem pro-
moveri posse, speramus, quod si omnibus omninò resistere non valemus, memine-
rimus illud Apostolicum: Oportet hæreses esse inter vos I. Cor. II.
faciat interea & ministerium Ecclesiasticum & Magi-
stratus Politicus, quod sui est officij, de cætero
Dominus providebit.

F I N I S.

05 A 1748

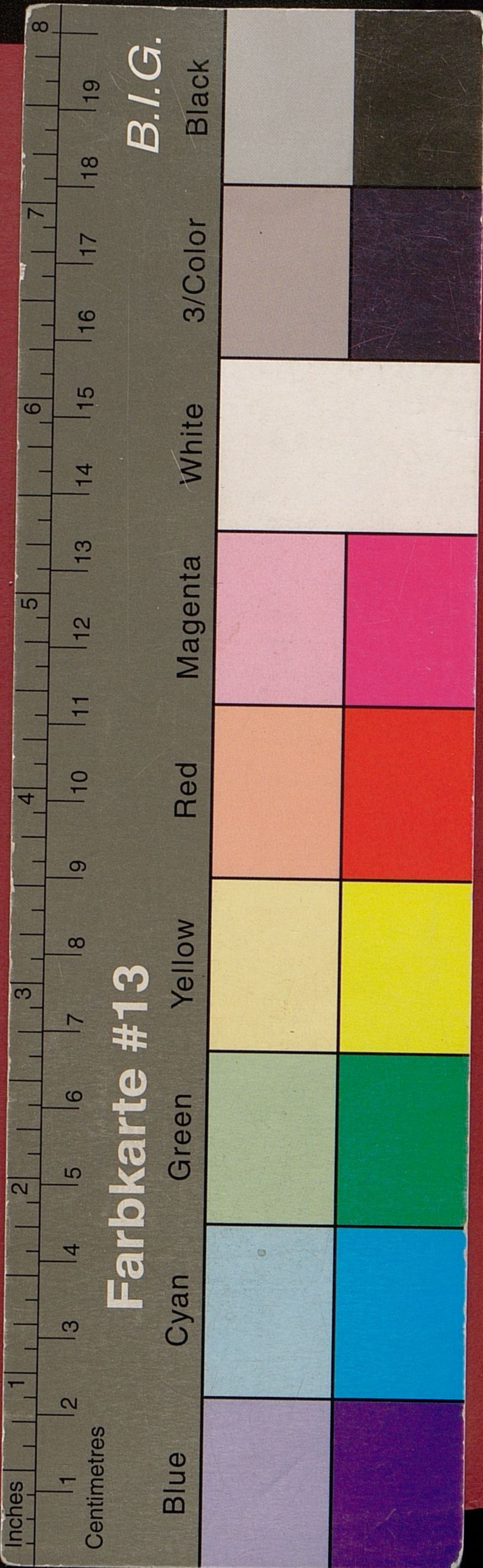
ULB Halle 3
003 785 831

Wort

Disputatio Theologica
De
HÆRETICIS, ET
QVOMODO SINT
COERCENDI.

*Publicè proposita in Academiã
Wuebergensi*

à

FRIDERICO BALDUINO
SS. Theol. Doctore & Profes-
fore publico, Ecclesiæ P. & S.

Respondente

M. NICOLAO ALBANO
Rudolphopolitano,

a. d. 29. Ianuar. horis & loco scilicet.

W I T E B E R G Æ

Typis Craonianis per Johan. Gorman.
Anno 1608.